

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΚΙΝΔΥΝΟΥ

ΜΑΪΟΣ 2019

*Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη
συνταξιοδότηση στην Ελλάδα και στην Ευρώπη
το 2015.*

ΚΑΡΑΤΣΕΝΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

DEPARTMENT OF STATISTICS AND INSURANCE
SCIENCE

MSc ACTUARIAL SCIENCE AND RISK MANAGEMENT

MAY 2019

*Factors related to early retirement in Greece and
other European countries in 2015.*

KARATSENIDIS ALEXANDROS

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Γεωργία Βερροπούλου για την καθοδήγηση και τις χρήσιμες συμβουλές κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Η συμβολή της μου προσέφερε βοήθεια και ενέργεια για την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για τη στήριξη που είχα κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος στο Τμήμα Στατιστικής και Ασφαλιστικής Επιστήμης.

Περίληψη

Στη διπλωματική εργασία χρησιμοποιούνται στοιχεία από την έρευνα SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) έτσι ώστε να εξεταστούν οι παράγοντες που οδηγούν στην πρόωρη συνταξιοδότηση. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα συστήματα συνταξιοδότησης στην Ευρώπη, στους πυλώνες του ασφαλιστικού συστήματος καθώς και σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ασφαλιστικά συστήματα όπως η γήρανση του πληθυσμού. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση των στοιχείων της έρευνας SHARE καθώς και των μεταβλητών που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση. Επιπλέον, γίνεται μία πρώτη περιγραφική προσέγγιση των στοιχείων. Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσονται μοντέλα λογιστικής παλινδρόμησης όπου μελετάμε συσχετίσεις δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών και μεταβλητών νοσηρότητας με την πρόωρη συνταξιοδότηση εν γένει, καθώς και με λόγους πρόωρης συνταξιοδότησης. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο γίνεται σύνοψη των βασικών αποτελεσμάτων της ανάλυσης και παρουσίαση των κύριων συμπερασμάτων. Τα βασικά συμπεράσματα που εξάγονται από την ανάλυση των τριών μοντέλων λογιστικής παλινδρόμησης που εξετάζουν τις συσχετίσεις για τα άτομα που αποφάσισαν να βγουν σε πρόωρη συνταξιοδότηση μπορεί να συνοψισθούν ως εξής: Οι άνδρες εμφανίζουν υψηλότερες πιθανότητες πρόωρης συνταξιοδότησης σε σύγκριση με τις γυναίκες. Η μεγαλύτερη οικονομική ευμάρεια συνδέεται με υψηλότερες πιθανότητες πρόωρης συνταξιοδότησης. Η καλύτερη ψυχοσωματική κατάσταση του ατόμου συνδέεται με υψηλότερη πιθανότητα πρόωρης συνταξιοδότησης. Επίσης παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών.

Abstract

This dissertation uses SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) data in order to examine the factors which are related to early retirement. In the first chapter we analyze pension systems in Europe, the pillars of pension systems and issues that have to be dealt with in the context of social welfare, such as population ageing. In the second chapter there is a presentation of the SHARE project and of the variables that are used in the descriptive analysis. Further, descriptive findings for the variables of interest are reported. In the third chapter we use logistic regression models to explore associations of demographic, socioeconomic variables and morbidity variables with early retirement as well as with specific reasons for early retirement. The fourth and last chapter summarizes the main results and presents the conclusions. The main findings can be summarized as follows: early retirement is more widespread among men; higher socioeconomic status is associated with higher chances of early retirement; better physical and mental health is associated with higher chances of early retirement. Finally, substantial differentiations are observed between countries.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1.1 Συστήματα Συνταξιοδότησης στην Ελλάδα - Ευρώπη	7
1.1.1 Διανεμητικό σύστημα (Pay as you go)	7
1.1.2 Κεφαλοποιητικό σύστημα (funded system).....	8
1.1.3 Πυλώνες ασφαλιστικού συστήματος (Tiers or Pillars).....	9
1.1.4 Μοντέλα κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη.....	9
1.2 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα συστήματα συνταξιοδότησης.....	11
1.2.1 Γήρανση Πληθυσμού στην Ελλάδα – Ευρώπη	11
1.2.2 Προοπτικές γήρανσης	14
1.2.3 Οικονομική κρίση και συνέπειες στο συνταξιοδοτικό	18
1.2.4 Κακοδιαχείριση	19
1.3 Πρόωρη συνταξιοδότηση.....	21
1.3.1 Ορισμός πρόωρης συνταξιοδότησης	21
1.3.2 Οι επιπτώσεις στο ασφαλιστικό σύστημα	23
1.3.3 Η μελλοντική τάση	24
Κεφάλαιο 2: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	25
2.1 Παρουσίαση των στοιχείων: η έρευνα SHARE.....	25
2.2 Παρουσίαση των μεταβλητών	26
Κεφάλαιο 3: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ.....	55
3.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	55
3.2 ΜΟΝΤΕΛΟ 1: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση	57
3.3 ΜΟΝΤΕΛΟ 2: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση (λόγος: Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη)	61
3.4 ΜΟΝΤΕΛΟ 3: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση (λόγος: Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους).....	65
Κεφάλαιο 4: ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	69
Κύρια συμπεράσματα της έρευνας.....	69

Κατάλογος Διαγραμμάτων

- 1.1 Διάμεση ηλικία πληθυσμού στα κράτη-μέλη της Ε.Ε-28, 2007 και 2017
- 1.2 Διάμεση ηλικία πληθυσμού ΕΕ-28, 2002-2017
- 1.3 Πυραμίδες ηλικιών του πληθυσμού της ΕΕ-28 το 2002 και το 2017
- 1.4 Δείκτης ολικής γονιμότητας στις χώρες της ΕΕ-28 το 2016
- 1.5 Πυραμίδες ηλικιών του πληθυσμού της ΕΕ-28 το 2017 και το 2080
- 1.6 Δαπάνες κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2017 στις χώρες της ΕΕ-28
- 1.7 Άτομα που λαμβάνουν σύνταξη γήρατος μέσω σχήματος πρόωρης συνταξιοδότησης το 2012 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 1.8 Λόγοι συνέχισης εργασίας για συνταξιούχους
- 1.9 πρόωρης συνταξιοδότησης το 2012 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 2.1 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά φύλο
- 2.2 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά χώρα
- 2.3 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά επίπεδο οικονομικής ευμάρειας
- 2.4 Δείκτης οικονομικής ευμάρειας ανά χώρα
- 2.5 Δείκτης οικονομικής ευμάρειας ανά χώρα και φύλο
- 2.6-2.15 Λόγοι πρόωρης συνταξιοδότησης ανά φύλο
- 2.16-2.25 Λόγοι πρόωρης συνταξιοδότησης ανά χώρα
- 2.26 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τις χρόνιες ασθένειες
- 2.27 Χρόνιες ασθένειες ανά χώρα
- 2.28 Ψυχική υγεία ανά χώρα
- 2.29 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τον περιορισμό στις δραστηριότητες
- 2.30 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με την έλλειψη φυσικής άσκησης
- 2.31 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τα έτη εκπαίδευσης

Κατάλογος Πινάκων

- 1.1 Ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού των χωρών-μελών της Ε.Ε-28 σε ευρείες ομάδες ηλικιών, 2007 και 2017
- 1.2 Δείκτες εξάρτησης των κρατών μελών της ΕΕ-28, 2017
- 1.3 Προβολές πληθυσμού για τις χώρες της ΕΕ-28 (EUROPOP2015)
- 1.4 Κυβερνητικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2017
- 1.5 Δείκτες για την Ελλάδα
- 2.1 Συνταξιούχοι του δείγματος ανά χώρα
- 2.2 Ποσοστά συνταξιούχων ανάλογα με τον τύπο συνταξιοδότησης
- 2.3 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης ανά φύλο
- 2.4 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης ανά χώρα
- 2.5 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με το επίπεδο οικονομικής ευμάρειας
- 2.6 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τις χρόνιες ασθένειες
- 2.7 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τον περιορισμό των δραστηριοτήτων
- 2.8 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με την έλλειψη φυσικής άσκησης
- 3.1-3.4 Λογιστική Παλινδρόμηση Μοντέλο 1
- 3.5-3.8 Λογιστική Παλινδρόμηση Μοντέλο 2
- 3.9-3.12 Λογιστική Παλινδρόμηση Μοντέλο 3

Κεφάλαιο 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Συστήματα Συνταξιοδότησης στην Ελλάδα - Ευρώπη

1.1.1 Διανεμητικό σύστημα (Pay as you go)

Στο διανεμητικό σύστημα συνταξιοδότησης, οι υπάρχοντες εργαζόμενοι πληρώνουν μέσω των εισφορών τους τις συντάξεις των σημερινών συνταξιούχων. Ονομάζεται διανεμητικό γιατί η τωρινή γενιά εργαζομένων «διανέμει» το δικό της εισόδημα προς τις παλιότερες γενιές για τις συντάξεις τους. Αναδιανεμητικό ονομάζεται όταν αναδιανέμει το εισόδημα εντός της ίδιας γενιάς. Η ενίσχυση των φτωχότερων έναντι των πλουσιότερων αποτελεί πολιτική απόφαση.

Το βασικότερο χαρακτηριστικό του είναι ότι το κράτος επιβάλλει τις ασφαλιστικές εισφορές ως ένα είδος φόρου στους ασφαλισμένους και τους εργοδότες, με τα έσοδα του οποίου τα Ταμεία καταβάλλουν στους δικαιούχους τις συντάξεις. Το κράτος θεσπίζει τους κανόνες και εγγυάται τη λειτουργία του συστήματος, έχοντας τη δυνατότητα να αλλάξει τους κανόνες αν μεταβληθούν οι συνθήκες (Γαγλίας και Τσακλόγλου, 2016).

Οι εργαζόμενοι πληρώνουν εισφορές οι οποίες την ίδια χρονιά χρησιμοποιούνται για να πληρωθούν οι τρέχουσες συντάξεις. Η πληρωμή των εισφορών από τους εργαζόμενους δεν χρηματοδοτεί τη δική τους σύνταξη, αλλά δημιουργεί μια προσδοκία ότι στο μέλλον και αυτοί θα λάβουν από την επόμενη γενεά τα «ίδια οφέλη» που εξασφάλισαν στο παρελθόν στους τότε συνταξιούχους. Αυτή η προσδοκία είναι γνωστή ως «αλληλεγγύη γενεών». Διαχρονικά «ίδιες θυσίες», από την πλευρά των εργαζομένων, θα συνεπάγονται διαχρονικά «ίδια οφέλη» για τους συνταξιούχους, ανεξαρτήτως της χρονικής περιόδου που τυγχάνει να βρίσκεται κάποιος στη μία ή στην άλλη πλευρά. Το κατά πόσο «ίδια οφέλη» μπορούν να εξασφαλιστούν και να θεωρηθούν δεδομένα όταν συντελούνται σημαντικές μεταβολές των συνθηκών σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον και ιδιαίτερα το πόσο «ίδιες θυσίες» συνεπάγονται τα «ίδια οφέλη» από πλευράς των επόμενων γενεών, είναι ένα θέμα που χρήζει συζήτησης (Γιαννίσης, 2008).

Τόσο το επίπεδο της καταβαλλόμενης «θυσίας» της κάθε γενιάς εργαζομένων, όσο και η ονομαστική και ιδιαίτερα η αγοραστική δύναμη της κάθε γενιάς

συνταξιούχων, εξαρτάται από διάφορους πολιτικοοικονομικούς και δημογραφικούς παράγοντες, οι οποίοι επειδή μεταβάλλονται με μη προβλέψιμο τρόπο, διαστρεβλώνουν την ουσία της έννοιας της «αλληλεγγύης». Τέτοιοι παράγοντες που διαφοροποιούνται μεταξύ των γενεών, είναι: η αναλογία εργαζομένων – συνταξιούχων, η μέση ακαθάριστη αμοιβή της εργασίας, που προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα (τεχνολογικό επίπεδο, επιχειρηματικότητα, διάρθρωση του παραγωγικού ιστού κ.α.) της οικονομίας, το επίπεδο του πληθωρισμού, η διαχρονικά συνεπής πολιτική στάση του νομοθέτη, κ.α..

Το διανεμητικό σύστημα λειτουργεί όταν η εργατική δύναμη αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς έναντι των ροών συνταξιοδότησης.

1.1.2 Κεφαλαιοποιητικό σύστημα (funded system)

Οι εισφορές του κάθε εργαζόμενου επενδύονται σε κάποιον λογαριασμό έτσι ώστε όταν αποχωρήσει από την εργασία να έχει προκύψει ένα συνολικό ποσό. Η σύνταξη που θα λάβει υπολογίζεται βάση αυτού του ποσού και του προσδόκιμου επιβίωσης.

Οι ασφαλισμένοι καταβάλλουν συγκεκριμένες εισφορές σε ειδικούς επενδυτικούς οργανισμούς ή σε ατομικούς λογαριασμούς τους οποίους διαχειρίζονται ειδικοί φορείς. Στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα οι εισφορές αποτελούν αποταμίευση του ασφαλισμένου που δεν χρησιμοποιείται για να χρηματοδοτήσει τις συντάξεις άλλων. Η αποταμίευση αυτή επενδύεται σε διάφορα περιουσιακά στοιχεία (ακίνητα ή τίτλους) και χρηματοδοτεί τη σύνταξη του κατόχου της στο μέλλον. Το ρίσκο το αναλαμβάνει ο κάθε ασφαλισμένος γιατί τα χρήματά του επενδύονται σε χρηματοοικονομικά προϊόντα, η απόδοση των οποίων όμως κάνει κύκλους. Το κεφαλαιοποιητικό σύστημα παίρνει συνήθως ιδιωτικό χαρακτήρα, μπορεί να έχει όμως και δημόσιο. (Γαγλιός και Τσακλόγλου, 2016).

Το κεφαλαιοποιητικό σύστημα λειτουργεί όσο οι αποδόσεις των επενδύσεων που έχουν γίνει με τα χρήματα των ασφαλιστικών εισφορών παραμένουν υψηλές. Το σύστημα αυτό εμφανίζεται ελκυστικό επειδή στηρίζεται στη λογική ότι οι ασφαλισμένοι αποταμιεύουν για τη δική τους σύνταξη στο μέλλον.

1.1.3 Πυλώνες ασφαλιστικού συστήματος (Tiers or Pillars)

Πρώτος πυλώνας: Δημόσιες συντάξεις - Κρατικός ασφαλιστικός φορέας (υποχρεωτικός)

Βασικός στόχος είναι η αποφυγή της φτώχειας ή η αναπλήρωση του εισοδήματος ως ανταπόδοση των εισφορών. Στις δημόσιες συντάξεις βασίζεται το διανεμητικό σύστημα συνταξιοδότησης, με την αλληλεγγύη να αποτελεί κύριο γνώρισμα για την κάλυψη του συνόλου των ασφαλισμένων.

Δεύτερος πυλώνας: Συλλογικές-Επαγγελματικές συντάξεις (συμπληρωματικός)

Είναι τα επαγγελματικά ταμεία και μπορεί να είναι ένα μικτό σύστημα (κρατικό ή/και ιδιωτικό). Χρηματοδοτούνται με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα και προσφέρονται από τον εργοδότη ως μέρος της εργασιακής σχέσης ενώ τα συνδικάτα συμμετέχουν στη διαχείρισή τους. Υπάρχει το στοιχείο της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του κλάδου ή της επαγγελματικής ομάδας.

Τρίτος πυλώνας: Ιδιωτική ασφάλιση-ατομικές συντάξεις (εθελοντικός)

Είναι μια μορφή αποταμίευσης και ο υπολογισμός γίνεται με βάση τους ατομικούς λογαριασμούς και τα εξατομικευμένα συμβόλαια. Δεν υπάρχει η έννοια της αλληλεγγύης μεταξύ των ατόμων της κοινωνίας, καθώς είναι ατομικές συντάξεις. Η χρηματοδότηση γίνεται με το κεφαλαιοποιητικό σύστημα, αλλά μπορεί να υπάρξει εμπλοκή του κράτους μέσω παροχής φορολογικών προνομίων (Τήνιος, 2010).

1.1.4 Μοντέλα κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη

Τα μοντέλα κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη διακρίνονται σε (Kourouklis et al. 2019):

- Σκανδιναβικό (Nordic)
- Αγγλοσαξονικό (Anglo-Saxon)
- Ηπειρωτικό-Μπισμαρκιανό (Continental-Bismarckian)
- Μεσογειακό-Νοτιοευρωπαϊκό (Mediterranean-Southern Europe)
- Κεντρικής-Δυτικής Ευρώπης (Central-Southern Europe)

Σκανδιναβικό (Nordic)

Περιέχει τις βόρειες χώρες της Ευρώπης: Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία, Δανία και Ολλανδία. Αυτές οι χώρες δεν έχουν ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά, αλλά έχουν αρκετές ομοιότητες για να συνθέσουν ένα Σκανδιναβικό μοντέλο πρόνοιας, με θεμελιώδη αρχή την ισότητα.

Αγγλοσαξονικό (Anglo-Saxon)

Εφαρμόζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία. Αναγνωρίζεται από την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, σε αυτούς που έχουν ανάγκη, ενώ τα κοινωνικά κεφάλαια συσσωρεύονται κυρίως από τους ίδιους τους πολίτες.

Ηπειρωτικό-Βισμαρκιανό (Continental-Bismarckian)

Το Ηπειρωτικό-Βισμαρκιανό Μοντέλο το συναντάμε στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης: Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο κλπ. Το μοντέλο έχει βάση ότι οι κοινωνικές παροχές δίδονται σε αυτούς που έχουν συμμετάσχει στην αγορά εργασίας, και εξαρτώνται από τις ατομικές συσσωρεύσεις εισφορών.

Μεσογειακό-Νοτιοευρωπαϊκό (Mediterranean-Southern Europe)

Το Μεσογειακό μοντέλο το συναντάμε στις χώρες της Νοτίου Ευρώπης: Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Πορτογαλία και Τουρκία. Η βασική αρχή είναι πως η οικογένεια υποστηρίζει ως προστατευόμενα μέλη τα άτομα που είναι κοινωνικά απροστάτευτα. Έχει ομοιότητες με το ηπειρωτικό-Βισμαρκιανό μοντέλο, με βασική διαφορά ότι η αγορά εργασίας δεν είναι τόσο ευέλικτη.

Κεντρικής-Δυτικής Ευρώπης (Central-Southern Europe)

Γίνεται ένας διαχωρισμός ανάμεσα σε Ουγγαρία, Πολωνία από την μία, και Τσεχία, Σλοβενία από την άλλη. Για την Ουγγαρία και την Πολωνία, υπάρχει ένα σύστημα πολλαπλών πυλώνων με υποχρεωτικό δεύτερο πυλώνα χρηματοδοτούμενο ιδιωτικά. Το ίδιο ισχύει και για τη Βουλγαρία αλλά με εθελοντική ιδιωτική χρηματοδότηση του δεύτερου πυλώνα. Σε αντίθεση, για την Τσεχία και τη Σλοβενία ισχύει το PAYG σύστημα.

1.2 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα συστήματα συνταξιοδότησης

1.2.1 Γήρανση Πληθυσμού στην Ελλάδα – Ευρώπη

Ο πληθυσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 την 1η Ιανουαρίου 2017 εκτιμήθηκε στα 511,5 εκατομμύρια. Οι νέοι (0 έως 14 ετών) αντιστοιχούσαν στο 15,6 % του πληθυσμού της Ε.Ε-28 (πίνακας 1.1), ενώ τα πρόσωπα που θεωρούνται ότι είναι σε ικανή ηλικία εργασίας (15 έως 64 ετών) αντιστοιχούσαν στο 64,9 % του πληθυσμού. Οι ηλικιωμένοι (65 ετών και άνω) αποτελούσαν το 19,4 % (αύξηση 2,4 εκατοστιαίων μονάδων σε σύγκριση με 10 χρόνια πριν).

Στην Ιρλανδία παρατηρήθηκε το υψηλότερο ποσοστό νέων στο συνολικό πληθυσμό το 2017 (21,1 %) μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, ενώ το χαμηλότερο ποσοστό καταγράφηκε στη Γερμανία (13,4 %), με την Ελλάδα να είναι κοντά (14,4%). Όσον αφορά το ποσοστό των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) στον συνολικό πληθυσμό, η Ιταλία (22,3 %), η Ελλάδα (21,5 %) και η Γερμανία (21,2 %) είχαν τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ η Ιρλανδία είχε το χαμηλότερο ποσοστό (13,5 %).

Πίνακας 1.1 Ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού των χωρών-μελών της Ε.Ε-28 σε ευρείες ομάδες ηλικιών, 2007 και 2017

	0-14 years old		15-64 years old		65 years old or over	
	2007	2017	2007	2017	2007	2017
EU-28 (*)	15.9	15.6	67.1	64.9	17.0	19.4
Belgium (*)	17.0	17.0	66.0	64.6	17.1	18.5
Bulgaria	13.2	14.1	69.1	65.2	17.6	20.7
Czech Republic	14.4	15.6	71.1	65.7	14.5	18.8
Denmark	18.6	16.7	66.1	64.3	15.3	19.1
Germany (*)	13.9	13.4	66.3	65.4	19.8	21.2
Estonia (*)	14.9	16.2	67.9	64.4	17.3	19.3
Ireland (*)	20.3	21.1	68.9	65.4	10.8	13.5
Greece	14.7	14.4	66.7	64.0	18.6	21.5
Spain	14.6	15.1	68.9	66.0	16.5	19.0
France (*)	18.5	18.3	65.2	62.5	16.3	19.2
Croatia (*)	15.6	14.5	66.7	65.8	17.7	19.6
Italy	14.1	13.5	65.7	64.1	20.1	22.3
Cyprus	18.9	16.3	68.8	68.1	12.4	15.6
Latvia	14.2	15.6	68.4	64.6	17.4	19.9
Lithuania	16.0	14.8	67.3	65.9	16.6	19.3
Luxembourg (*)	18.3	16.2	67.7	69.5	14.0	14.2
Hungary (*)	15.2	14.5	68.9	66.8	15.9	18.7
Malta	16.6	14.1	69.5	67.0	13.9	18.8
Netherlands	18.1	16.3	67.4	65.2	14.5	18.5
Austria	15.6	14.4	67.5	67.1	16.9	18.5
Poland (*)	15.8	15.1	70.8	68.3	13.4	16.5
Portugal	15.7	14.0	66.7	64.9	17.5	21.1
Romania	16.9	15.6	68.4	66.6	14.7	17.8
Slovenia (*)	14.0	14.9	70.1	66.2	15.9	18.9
Slovakia	16.2	15.5	71.8	69.5	12.0	15.0
Finland	17.1	16.2	66.5	62.8	16.5	20.9
Sweden	17.0	17.6	65.6	62.6	17.4	19.8
United Kingdom	17.8	17.8	66.3	64.1	15.9	18.1
Iceland	21.3	19.7	67.1	66.2	11.6	14.0
Liechtenstein	17.1	14.9	71.0	68.2	11.9	17.0
Norway	19.4	17.8	66.0	65.5	14.6	16.6
Switzerland (*)	15.8	14.9	68.1	67.1	16.2	18.1
Montenegro	20.1	18.2	67.0	67.4	12.9	14.4
The former Yugoslav Republic of Macedonia (*)	18.9	16.6	69.8	70.2	11.2	13.3
Albania	24.9	18.2	66.3	68.7	8.8	13.1
Serbia (*)	15.6	14.4	67.2	66.3	17.2	19.4
Turkey	26.6	23.7	66.6	68.0	6.8	8.3

(*) Break in time series in various years between 2007 and 2017

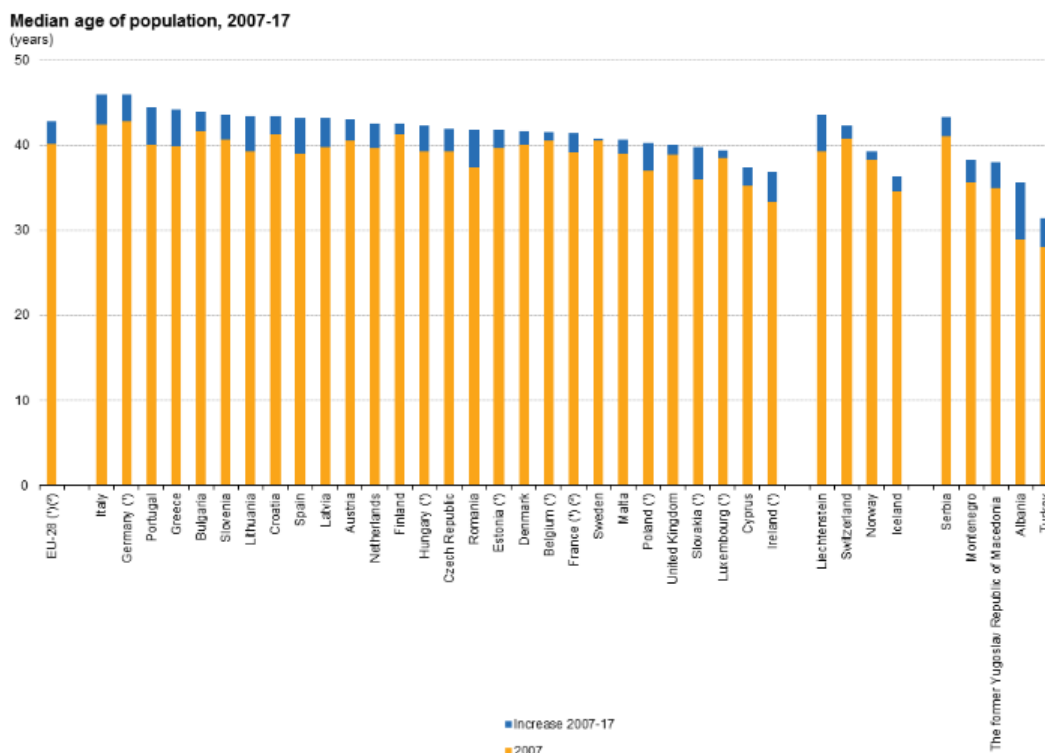
(*) The population of unknown age is redistributed for calculating the age structure.

Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

Η διάμεση ηλικία του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 ήταν 42,8 έτη την 1η Ιανουαρίου 2017 (διάγραμμα 1.1). Αυτό σημαίνει ότι ο μισός πληθυσμός της Ε.Ε-28 ήταν άνω των 42,8 ετών, ενώ το υπόλοιπο μισό ήταν νεαρότερο. Σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε-28 η διάμεση ηλικία κυμαινόταν από 36,9 έτη στην Ιρλανδία έως 45,9 έτη στη Γερμανία και στην Ιταλία, επιβεβαιώνοντας τη διάρθρωση του πληθυσμού που καταγράφεται στα συγκεκριμένα κράτη μέλη της Ε.Ε. Η διάμεση ηλικία που καταγράφεται στην Ισλανδία (36,3 έτη), καθώς και στην Αλβανία (35,6 έτη) και στην Τουρκία (31,4 έτη) το 2017 ήταν χαμηλότερη από οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ. Στην Αλβανία σημειώθηκε η μεγαλύτερη αύξηση της διάμεσης ηλικίας τα τελευταία 10 έτη: από 28,9 έτη το 2007 σε 35,6 έτη το 2017, μια αύξηση της τάξεως του 23,2 %.

Μεταξύ του 2007 και του 2017 η διάμεση ηλικία αυξήθηκε σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε, σημειώνοντας αύξηση κατά 4 ή περισσότερα έτη στις εξής χώρες: Ρουμανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ισπανία και Λιθουανία (διάγραμμα 1.1).

Διάγραμμα 1.1 Διάμεση ηλικία πληθυσμού στα κράτη-μέλη της Ε.Ε-28, 2007 και 2017

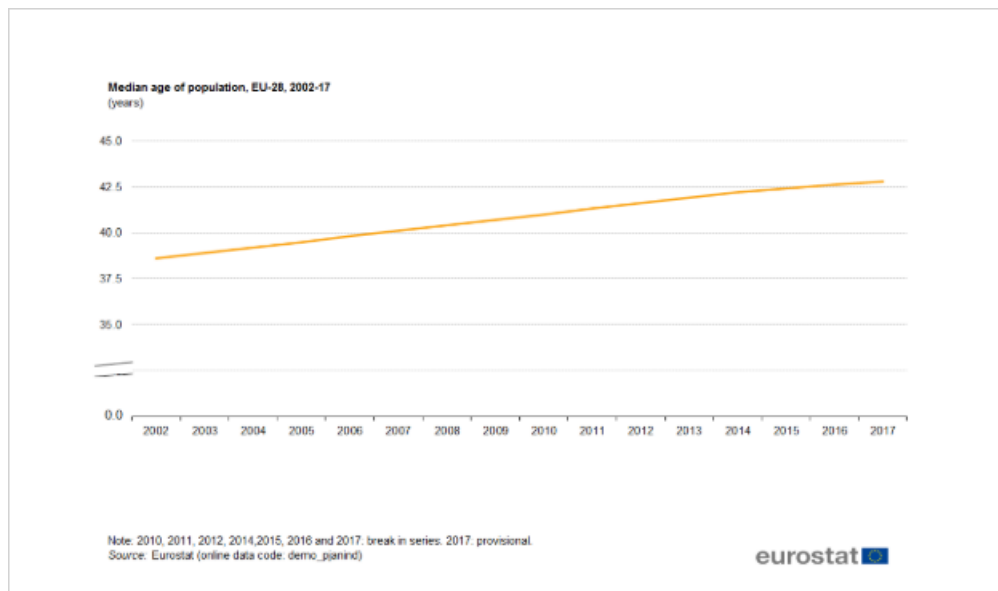

(*) Break in time series in various years between 2007 and 2017.
(*) 2017: Provisional.

Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

Η διάμεση ηλικία στην Ε.Ε-28 αυξήθηκε κατά 4,2 έτη μεταξύ του 2002 και του 2017, από 38,6 σε 42,8 έτη (διάγραμμα 1.2).

Διάγραμμα 1.2 Διάμεση ηλικία πληθυσμού ΕΕ-28, 2002-2017

Για τη μελέτη του επιπέδου υποστήριξης που δίνεται σε νεαρότερα και/ή γηραιότερα άτομα από τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν δείκτες εξάρτησης που σχετίζονται με την ηλικία. Το ποσοστό εξάρτησης των ηλικιωμένων ορίζεται ως το ποσοστό των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών (που δεν εργάζονται) προς τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών (το εργατικό δυναμικό). Την 1η Ιανουαρίου 2017 αντιστοιχούσαν σχεδόν τρία άτομα σε ηλικία εργασίας σε κάθε άτομο ηλικίας 65 ετών και άνω, καθώς ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων για την Ε.Ε-28 ήταν 29,9 % (πίνακας 1.2). Η Ελλάδα βρίσκεται στα υψηλά ποσοστά (33,6%) μαζί με Ιταλία (34,8%) και Φινλανδία (33,2 %). Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στο Λουξεμβούργο (20,5%) και την Ιρλανδία (20,7%).

Το συνολικό ποσοστό εξάρτησης, δηλαδή το ποσοστό παιδιών και ηλικιωμένων ως προς το εργατικό δυναμικό, ανέρχεται στο 53,9% στην Ε.Ε, με το χαμηλότερο να καταγράφεται στην Ιρλανδία (43,8%) και το υψηλότερο στη Γαλλία (60%).

Η ΕΚΤ (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για το ποσοστό εξάρτησης ηλικιωμένων, ειδικά στην Ευρωζώνη, προβλέποντας ότι εάν δεν υπάρξει αλλαγή της δημογραφικής τάσης, θα εκτιναχθεί από 30% σήμερα στο 52% έως το 2070.

Το ποσοστό εξάρτησης των ηλικιωμένων προβλέπεται να αυξηθεί περισσότερο από 35 ποσοστιαίες μονάδες έως το 2070 στην Κύπρο, την Πορτογαλία και τη Σλοβακία. Ποσοστά εξάρτησης πάνω από το 60% προβλέπεται ότι θα έχουν το 2070 επίσης η Ελλάδα και η Ιταλία.

Πίνακας 1.2 Δείκτες εξάρτησης των κρατών μελών της ΕΕ-28, 2017

Population age structure indicators, 1 January 2017
(%)

	Young-age dependency ratio	Old-age dependency ratio	Total age dependency ratio	Share of population aged 65 or over
EU-28 (*)	24.0	29.9	53.9	5.5
Belgium	26.3	28.6	54.9	5.5
Bulgaria	21.6	31.8	53.4	4.8
Czech Republic	23.7	28.6	52.4	4.0
Denmark	26.0	29.7	55.7	4.3
Germany	28.5	32.4	60.9	6.0
Estonia	25.2	30.0	55.2	5.3
Ireland	32.2	28.7	60.9	3.2
Greece	22.6	33.6	56.2	6.7
Spain	22.8	28.7	51.6	6.2
France	29.3	30.7	60.0	5.9
Croatia	22.1	29.8	51.9	5.0
Italy	21.0	34.8	55.8	6.8
Cyprus	23.9	22.8	46.8	3.4
Latvia	24.1	30.8	54.9	5.2
Lithuania	22.5	29.3	51.8	5.5
Luxembourg (*)	23.4	28.5	51.9	3.9
Hungary	21.7	27.9	49.7	4.3
Malta	21.1	28.1	49.1	4.1
Netherlands	25.0	28.4	53.3	4.5
Austria	21.5	27.8	49.1	4.9
Poland	22.1	24.2	46.3	4.2
Portugal	21.5	32.5	54.1	6.1
Romania	23.4	28.7	52.1	4.4
Slovenia	22.8	28.8	51.1	5.1
Slovakia	22.2	21.5	43.0	3.2
Finland	25.0	33.2	58.1	5.2
Sweden	28.1	31.8	59.7	5.1
United Kingdom	27.8	28.2	56.0	4.9
Iceland	29.8	21.2	51.0	3.8
Liechtenstein	21.0	24.9	45.7	3.5
Norway	27.2	25.4	52.6	4.2
Switzerland	22.2	27.0	49.2	5.1
Montenegro	27.0	21.4	48.4	3.1
The former Yugoslav Republic of Macedonia	23.8	18.9	42.5	2.4
Albania	28.4	19.1	47.5	2.4
Serbia	21.7	28.2	49.9	4.4
Turkey	34.9	12.3	47.2	1.7

(*) Break in time series
Source: Eurostat (online data code: demo_pjanind)

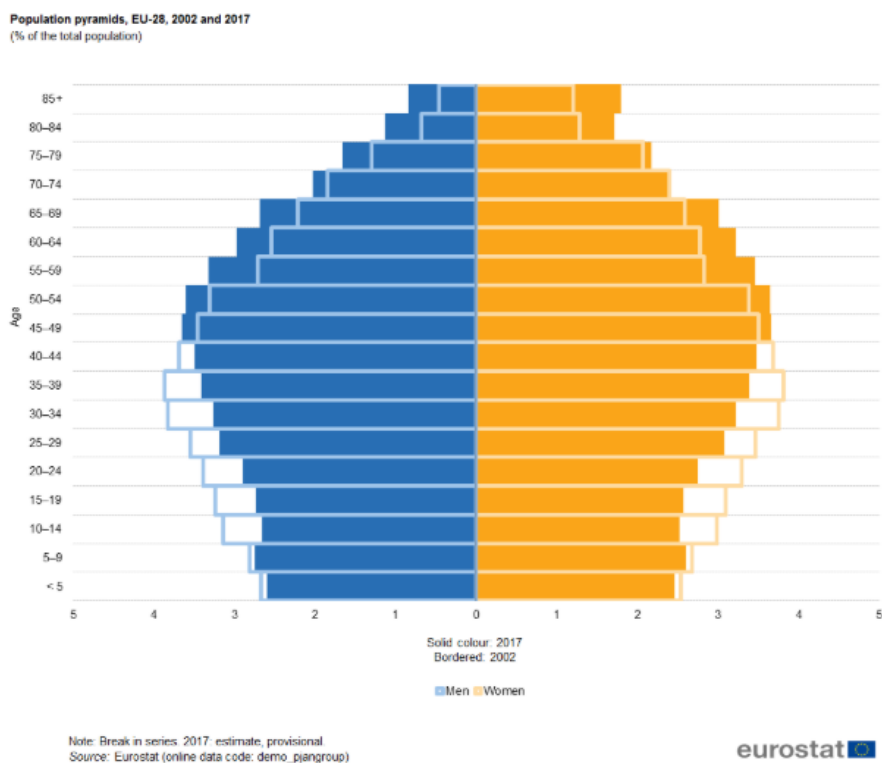
eurostat

1.2.2 Προοπτικές γήρανσης

Η δημογραφική γήρανση δεν είναι ένα νέο φαινόμενο αλλά μια μακροχρόνια τάση που ξεκίνησε πριν από αρκετές δεκαετίες στην Ευρώπη. Η τάση αυτή είναι εμφανής στην αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων σε συνδυασμό με τη μείωση του ποσοστού των ατόμων σε ηλικία εργασίας στο σύνολο του πληθυσμού. Οι πληθυσμιακές πυραμίδες (γράφημα 1.3) δείχνουν την κατανομή του πληθυσμού ανά φύλο και ανά πενταετή ηλικιακή ομάδα. Κάθε ράβδος αντιστοιχεί στο μερίδιο της κάθε ομάδας ανά φύλο και ηλικία στο σύνολο του πληθυσμού (άνδρες και γυναίκες). Το ενιαίο χρώμα αφορά το 2017 και το χρώμα με τα “σύνορα” αφορά το 2002. Παρατηρούμε ότι η πυραμίδα του 2002 είναι πιο φαρδιά μέχρι την κλάση 40-44 ενώ στη συνέχεια γίνεται πιο φαρδιά η πυραμίδα του 2017, φανερώνοντας τη δημογραφική γήρανση

(διάγραμμα 1.3). Σε αυτό το γεγονός έχουν συμβάλει τα μειωμένα επίπεδα γονιμότητας (διάγραμμα 1.4).

Διάγραμμα 1.3 Πυραμίδες ηλικιών του πληθυσμού της ΕΕ-28 το 2002 και το 2017

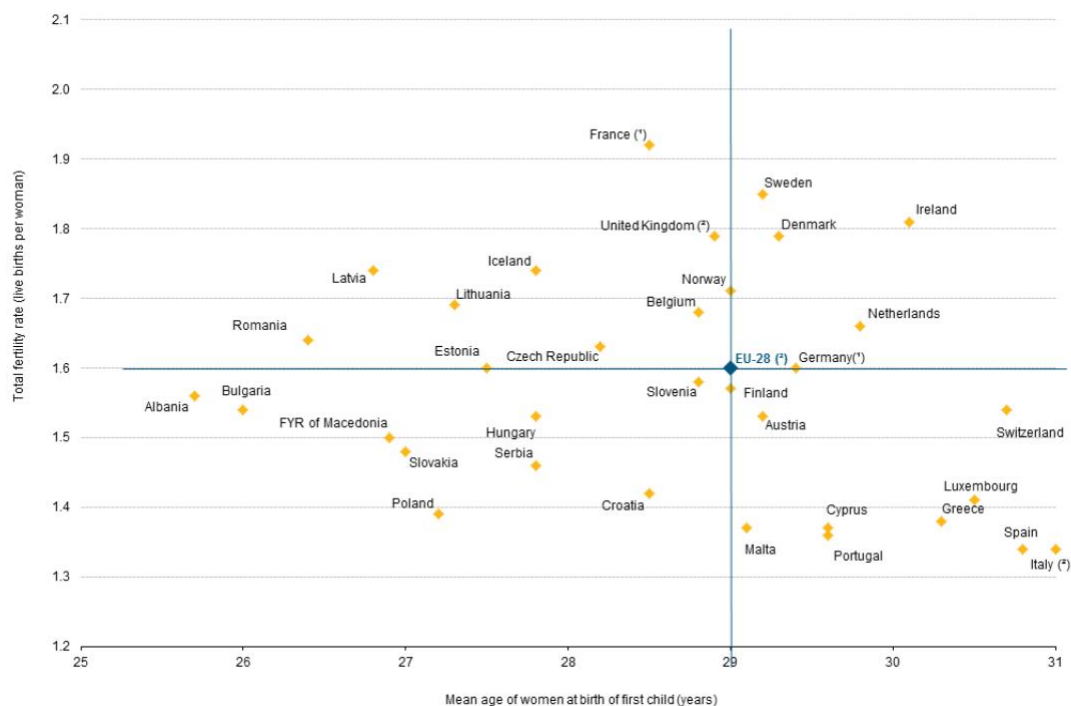

Λόγω της αυξημένης μακροζωίας (το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε) εξηγείται η αύξηση του σχετικού ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων, δηλαδή η «γήρανση κορυφής» της πληθυσμιακής πυραμίδας.

Στην Ευρώπη το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 60 χρόνια και το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας έχει συρρικνωθεί, χάρη στις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και την εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης. Γεγονός είναι όμως, ότι οι γεννήσεις παιδιών έχουν μειωθεί κατά 40% σε σχέση με τη δεκαετία του 1960. Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε πως αντιστοιχούν κατά μέσο όρο στην ΕΕ-28 1,6 παιδιά ανά γυναίκα, την ώρα που το προσδόκιμο όριο ζωής έχει αυξηθεί από τα 69 κοντά στα 80 έτη. Επιπλέον, τα χαμηλότερα επίπεδα γονιμότητας παρατηρούνται στις χώρες του Ευρωπαϊκού νότου ενώ τα υψηλότερα στη Γαλλία, Σουηδία, Γερμανία, Ιρλανδία και Ηνωμένο Βασίλειο.

Διάγραμμα 1.4 Δείκτης ολικής γονιμότητας στις χώρες της ΕΕ-28 το 2016

Fertility indicators, 2016

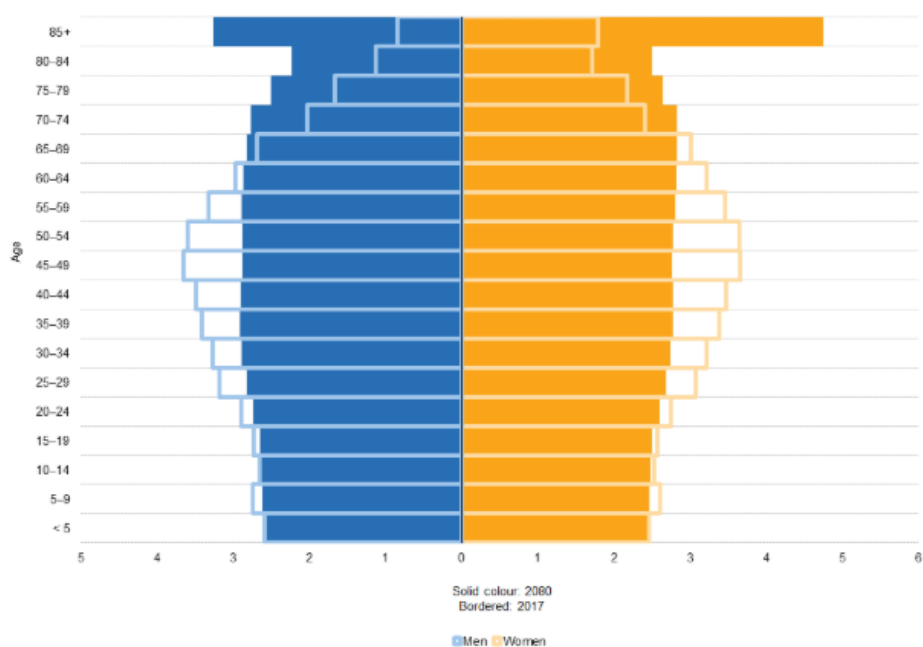
Σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις του πληθυσμού, οι προβολές (EUROPOP2015) της Eurostat για την περίοδο 2015 έως 2080 δείχνουν ότι ο πληθυσμός της ΕΕ-28 αναμένεται να κορυφωθεί το 2050 στα 528,6 εκατ. και στη συνέχεια να μειωθεί σταδιακά σε 518,8 εκατομμύρια έως το 2080 (Πίνακας 1.3). Σε χώρες όπου η γονιμότητα παραμένει σε υψηλότερα επίπεδα, όπως Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο κλπ προβλέπεται όμως μία μικρή αύξηση του πληθυσμού.

Πίνακας 1.3 Προβολές πληθυσμού για τις χώρες της ΕΕ-28 (EUROPOP2015)

	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
European Union - 28 countries	508,401,408	515,591,288	523,827,302	528,357,270	528,567,808	524,635,534	520,393,410	518,798,375
Belgium	11,208,986	11,580,268	12,264,124	12,844,259	13,273,155	13,580,693	13,888,154	14,189,456
Bulgaria	7,202,198	6,954,254	6,408,361	5,933,535	5,564,146	5,225,824	4,871,873	4,593,415
Czechia	10,538,275	10,652,407	10,691,890	10,552,301	10,478,190	10,307,640	9,983,111	9,777,734
Denmark	5,659,715	5,887,449	6,298,421	6,564,333	6,685,016	6,756,166	6,826,143	6,858,258
Germany (until 1990 former t	81,197,537	83,751,689	84,613,298	84,133,642	82,686,973	80,631,728	79,292,754	77,793,794
Estonia	1,313,271	1,317,940	1,306,181	1,283,732	1,256,975	1,221,012	1,178,364	1,140,304
Ireland	4,628,949	4,852,123	5,146,475	5,396,380	5,693,430	5,890,111	6,034,648	6,220,907
Greece	10,858,018	10,560,467	9,944,658	9,419,973	8,918,545	8,294,677	7,685,925	7,254,686
Spain	46,449,565	46,562,044	47,110,106	48,244,792	49,257,477	49,556,550	49,827,868	50,988,206
France	66,415,161	67,818,978	70,525,154	72,915,525	74,376,832	75,525,269	76,946,531	78,688,730
Croatia	4,225,316	4,091,559	3,954,893	3,819,863	3,674,791	3,533,771	3,401,757	3,276,481
Italy	60,795,612	60,718,572	60,350,475	59,982,002	58,968,137	56,948,693	54,935,591	53,784,578
Cyprus	847,008	869,041	919,997	954,320	984,402	1,011,947	1,019,473	1,004,870
Latvia	1,986,096	1,911,668	1,743,960	1,598,786	1,506,055	1,426,615	1,342,823	1,284,285
Lithuania	2,921,262	2,749,762	2,410,874	2,128,883	1,957,377	1,837,895	1,724,332	1,658,478
Luxembourg	562,958	628,950	754,522	860,808	938,416	992,924	1,035,348	1,066,377
Hungary	9,855,571	9,789,630	9,665,170	9,471,313	9,287,196	9,119,692	8,883,760	8,691,906
Malta	429,344	452,542	488,632	505,921	513,081	519,214	520,864	517,254
Netherlands	16,900,726	17,410,756	18,393,443	19,035,643	19,235,467	19,323,324	19,538,736	19,728,275
Austria	8,576,261	9,005,487	9,675,572	10,087,623	10,247,691	10,230,993	10,171,555	10,072,112
Poland	38,005,614	37,930,818	37,213,790	35,840,028	34,372,849	32,848,275	30,966,156	29,044,721
Portugal	10,374,822	10,209,628	9,880,173	9,553,608	9,116,350	8,552,352	8,008,741	7,579,557
Romania	19,870,647	19,259,049	18,023,954	17,069,777	16,331,359	15,698,753	15,015,303	14,530,142
Slovenia	2,062,874	2,075,778	2,080,145	2,066,086	2,045,090	2,000,454	1,956,522	1,938,449
Slovakia	5,421,349	5,458,718	5,464,199	5,373,043	5,261,609	5,114,570	4,908,905	4,714,770
Finland	5,471,353	5,561,792	5,697,608	5,722,378	5,687,527	5,654,618	5,626,229	5,577,757
Sweden	9,747,355	10,293,412	11,237,236	11,994,364	12,681,084	13,284,780	13,842,072	14,388,478
United Kingdom	64,875,165	67,236,507	71,563,991	75,004,352	77,568,588	79,338,994	80,959,872	82,424,395
Norway	5,166,493	5,403,704	5,878,930	6,268,216	6,568,489	6,807,913	7,005,719	7,166,280

Διάγραμμα 1.5 Πυραμίδες ηλικιών του πληθυσμού της ΕΕ-28 το 2017 και το 2020

Population pyramids, EU-28, 2017 and 2020
(% of the total population)

Note: 2017: estimate, provisional. 2020: projections (EUROPOP2015).
Source: Eurostat (online data codes: demo_pjangroup and proj_15prms)

eurostat

Η σύγκριση της ηλικιακής πυραμίδας το 2017 και το 2080 (διάγραμμα 1.5) δείχνει ότι ο πληθυσμός της ΕΕ-28 προβλέπεται να συνεχίσει να γηράσκει. Στις επόμενες δεκαετίες, η πολυπληθής «γενιά της έκρηξης των γεννήσεων» (baby boomers δεκαετία 1960) θα μεγαθύνει τον αριθμό των ηλικιωμένων. Ωστόσο, μέχρι το 2080, η πυραμίδα θα στενέψει σημαντικά στη μέση της (κλάσεις 45-49, 50-54 ετών) (Eurostat 2018).

Η πλειοψηφία των ευρωπαϊκών χωρών δεν διαθέτει κάποιο ειδικό απόθεμα, από το οποίο έχει τη δυνατότητα να αντλήσει ρευστό σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, και χρηματοδοτεί τις συντάξεις ετησίως μέσω των ασφαλιστικών εισφορών και των κρατικών εσόδων. Καθώς αυξάνεται το ποσοστό των συνταξιούχων στον πληθυσμό, τόσο δυσκολότερη αναμένεται να είναι η εύρεση των χρηματικών πόρων. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει έντονο δημογραφικό πρόβλημα, το οποίο αποτελεί μεγάλη απειλή για τα ασφαλιστικά ταμεία, χωρίς να είναι κατάλληλα προετοιμασμένη. (naftemporiki 2019)

1.2.3 Οικονομική κρίση και συνέπειες στο συνταξιοδοτικό

Σε όλο τον κόσμο, από τη δεκαετία του '90, τα ασφαλιστικά συστήματα συνεχώς μεταρρυθμίζονταν υπό το βάρος του δημογραφικού. Στην χώρα μας παρά την επίγνωση του προβλήματος υπήρχαν συνεχώς καθυστερήσεις.

Το κοινωνικό κράτος ως υποσύνολο του οικονομικού συστήματος έχει στόχο μέσω της χορήγησης των παροχών σε είδος και σε χρήμα να αναδιανέμει δευτερογενώς τους πόρους της οικονομίας μετριάζοντας την ανισοκατανομή των πόρων μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας.

Το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των παροχών, δηλαδή των συντάξεων (κύριων και επικουρικών), των κοινωνικών επιδομάτων και των κοινωνικών δαπανών με αποτέλεσμα να πληγεί το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού και να αυξηθούν οι ανισότητες στην κοινωνία μας.

Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας (άνω του 25% τα χρόνια της κρίσης) επιδείνωσαν ακόμα περισσότερο το συνταξιοδοτικό καθώς οι εργαζόμενοι συνεισφέρουν μέσω των εισφορών.

Κατά τη χρονική περίοδο 2010-2014 υπήρξε μείωση των δαπανών για συντάξεις κατά 32% (από 33 δις ευρώ το 2010 σε 22.5 δις ευρώ το 2014), μείωση εισφορών λόγω της μείωσης των μισθών κατά 33% (από 11,5 δις ευρώ το 2010 σε 7,5 δις ευρώ το 2014).

1.2.4 Κακοδιαχείριση

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ (Πίνακας 4) οι δαπάνες για τις συντάξεις στην Ελλάδα το 2015 αντιστοιχούσαν σε 16.9% του ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο αποτελεί το υψηλότερο στην Ευρώπη. Σύμφωνα με πιο πρόσφατα στοιχεία της Eurostat για το έτος 2017 (Πίνακας 1.5), η χώρα μας έχει από τα υψηλότερες δαπάνες για κοινωνική προστασία (ποσοστό 19.4% του ΑΕΠ).

Πίνακας 1. 4 Κυβερνητικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για το 2017

General government total expenditure by function, 2017
(as % of GDP)

	Total	General public services	Defence	Public order & safety	Economic affairs	Environmental protection	Housing & community amenities	Health	Recreation culture & religion	Education	Social protection	Social protection, of which:					
												Sickness & disability	Old age	Survivors	Family & children	Unemployment	Others
EU	45.8	5.8	1.3	1.7	4.0	0.8	0.6	7.0	1.1	4.6	18.8	2.7	10.1	1.3	1.7	1.2	1.6
Euro area	47.0	6.1	1.2	1.7	4.2	0.8	0.6	7.1	1.1	4.5	19.8	2.8	10.7	1.7	1.7	1.5	1.4
Belgium	52.2	7.2	0.8	1.7	6.3	0.9	0.3	7.7	1.3	6.3	19.6	3.3	9.2	1.7	2.2	1.7	1.5
Bulgaria	35.1	3.2	1.1	2.5	4.0	0.7	1.6	4.9	1.0	3.6	12.5	0.2	9.2	.	2.3	0.1	0.7
Czechia	39.0	3.9	0.8	1.8	5.7	0.8	0.6	7.5	1.3	4.6	12.0	2.1	7.3	0.5	1.0	0.2	0.8
Denmark	51.2	6.2	1.2	0.9	3.3	0.4	0.2	8.4	1.7	6.5	22.4	4.4	8.2	0.0	4.4	2.3	3.0
Germany	43.9	5.6	1.0	1.5	3.1	0.6	0.4	7.1	1.0	4.1	19.4	3.2	9.3	1.8	1.6	1.6	1.7
Estonia	39.3	3.9	2.0	1.9	4.3	0.7	0.4	5.0	2.1	5.8	13.0	2.1	6.8	0.1	2.5	1.2	0.4
Ireland	26.3	3.4	0.3	1.0	2.3	0.4	0.5	5.1	0.5	3.3	9.5	1.9	3.4	0.6	1.3	1.1	1.2
Greece	47.3	8.3	2.5	2.1	3.6	1.3	0.2	5.2	0.7	3.9	19.4	1.5	13.8	2.1	0.6	0.5	0.9
Spain*	41.0	5.6	0.9	1.8	3.8	0.9	0.4	6.0	1.1	4.0	16.6	2.4	9.1	2.2	0.7	1.6	0.6
France	56.5	6.0	1.8	1.6	5.9	0.9	1.0	8.0	1.4	5.4	24.3	2.9	13.4	1.5	2.4	1.9	2.2
Croatia*	45.0	7.6	1.1	2.2	5.4	0.6	0.9	6.3	1.8	4.7	14.3	2.0	8.3	1.4	1.8	0.5	0.5
Italy	48.8	8.2	1.3	1.8	3.6	0.9	0.6	6.8	0.8	3.8	20.9	1.8	13.4	2.6	1.6	1.7	0.4
Cyprus	37.4	7.3	2.0	1.7	2.4	0.3	1.6	2.6	0.9	5.7	13.0	0.5	5.9	1.5	2.9	0.6	1.6
Latvia	37.8	4.1	1.7	2.3	5.5	0.6	1.1	3.5	1.7	5.8	11.7	2.1	6.9	0.2	1.2	0.5	0.8
Lithuania	33.1	3.5	1.7	1.5	2.8	0.4	0.4	5.7	1.1	4.9	11.2	3.1	5.7	0.3	1.1	0.6	0.5
Luxembourg	43.1	4.9	0.5	1.1	5.7	1.0	0.6	4.9	1.3	4.7	18.4	2.8	9.9	0.0	3.7	1.1	0.9
Hungary	46.9	8.0	1.0	2.4	7.1	0.4	0.8	4.8	3.5	5.1	14.0	2.6	7.0	1.0	2.1	0.3	1.1
Malta	35.6	5.7	0.5	1.1	4.5	0.9	0.2	5.4	1.1	4.9	11.3	1.0	7.1	1.3	0.9	0.3	0.8
Netherlands*	42.5	4.3	1.1	1.9	3.8	1.4	0.3	7.6	1.2	5.1	15.9	4.1	6.6	0.1	1.3	1.6	2.2
Austria	49.2	6.1	0.6	1.4	5.7	0.4	0.3	8.2	1.2	4.8	20.5	1.8	12.5	1.4	2.2	1.3	1.4
Poland	41.1	4.4	1.7	2.1	4.7	0.4	0.6	4.7	1.2	4.9	16.4	2.4	9.0	1.7	2.7	0.4	0.4
Portugal	45.7	7.6	0.9	1.7	5.2	0.6	0.5	6.0	0.8	5.0	17.4	1.3	11.7	1.7	1.1	0.8	0.8
Romania	33.7	4.2	1.8	2.0	4.4	0.5	0.9	4.3	1.0	2.8	11.7	1.0	8.8	0.1	1.2	0.1	0.5
Slovenia	43.2	5.9	0.9	1.6	4.3	0.5	0.5	6.6	1.4	5.4	16.2	2.2	9.2	1.3	1.8	0.5	1.2
Slovakia*	40.2	5.6	1.0	2.1	4.1	0.7	0.5	7.1	0.8	3.8	14.5	2.9	7.8	0.8	1.2	0.2	1.6
Finland	54.2	7.9	1.3	1.1	4.3	0.2	0.3	7.1	1.5	5.7	24.9	3.1	13.8	0.7	3.1	2.3	1.9
Sweden	49.4	6.8	1.2	1.3	4.1	0.3	0.8	6.9	1.1	6.8	20.2	4.1	10.3	0.3	2.5	1.3	1.8
United Kingdom	40.8	4.7	1.9	1.8	3.1	0.7	0.7	7.4	0.6	4.6	15.2	2.5	8.3	0.1	1.3	0.1	3.0
Iceland*	43.3	8.1	0.1	1.5	4.7	0.6	0.5	7.6	3.0	7.5	9.7	3.1	3.0	0.0	2.0	0.5	1.1
Norway	49.9	4.5	1.7	1.2	5.3	0.9	0.8	8.5	1.6	5.6	19.8	6.7	7.3	0.2	3.5	0.5	1.5
Switzerland*	34.2	4.7	0.8	1.7	4.0	0.6	0.2	2.2	0.8	5.6	13.5	2.9	6.8	0.3	0.5	1.2	1.8

: Data not available * Data are provisional
Figures may not add up due to rounding.
The source dataset is available [here](#).

Πηγή: Eurostat 2019

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε πως ο μέσος ετήσιος μισθός του Έλληνα πολίτη υπολείπεται αρκετά από τον μέσο μισθό των χωρών του ΟΟΣΑ. Επίσης αξιοπρόσεκτο είναι ότι οι κοινωνικές δαπάνες είναι πολύ υψηλότερες στην Ελλάδα σε σύγκριση με το μέσο όρο του ΟΟΣΑ.

Το προσδόκιμο ζωής είναι σε κοντινά επίπεδα.

Τέλος, υψηλότερο είναι το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 καθώς στην Ελλάδα φτάνει στην αναλογία ένας στους 3.

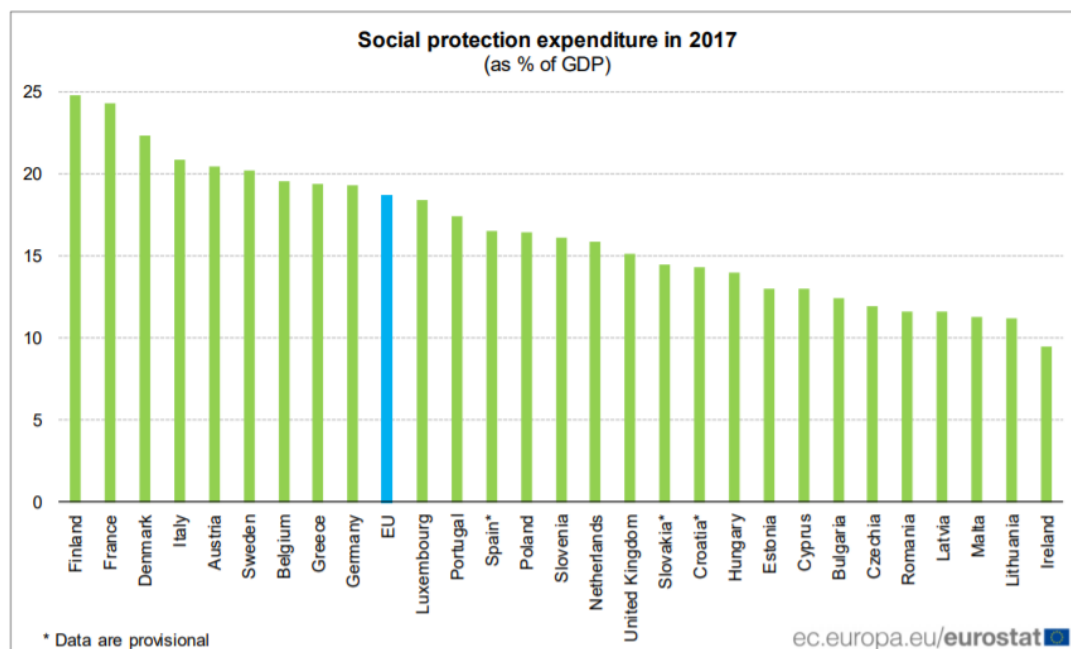
Πίνακας 1.5 Δείκτες για την Ελλάδα

Key indicators: Greece

		Greece	OECD
Average worker earnings (AW)	EUR	20 074	34 803
	USD	21 123	36 622
Public pension spending	% of GDP	17.4	8.2
Life expectancy	at birth	81.5	80.9
	at age 65	19.8	19.7
Population over age 65	% of working- age population	33.0	27.9

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888933635370>

Διάγραμμα 1.6 Δαπάνες κοινωνικής προστασίας ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2017 στις χώρες της ΕΕ-28

Στην Ελλάδα οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας ανέρχονται στο 19,4% με το μέσο όρο της ΕΕ να είναι στο 18,8%. Από τις δαπάνες αυτές το 13,8% πηγαίνει στη βοήθεια ατόμων μεγάλης ηλικίας, δηλαδή σε συντάξεις και επιδόματα γήρατος. Το συγκεκριμένο ποσοστό αποτελεί το μεγαλύτερο ποσοστό σε ολόκληρη την Ευρώπη, μαζί με τη Φινλανδία. Αντίθετα, μηδαμινές είναι οι δαπάνες για επιδόματα σε ασθενείς και άτομα με ειδικές ανάγκες (1,5%), για οικογένειες και παιδιά (0,6%) και για ανέργους (0,5%).

Όπως είναι εύκολα κατανοητό, το υψηλό ποσοστό δαπανών δεν αντικατοπτρίζεται σε υψηλές συντάξεις ανά δικαιούχο, αλλά οφείλεται στη δομή του ασφαλιστικού συστήματος, το οποίο λειτουργεί με παθογένειες καθώς υπάρχουν λίγοι εργαζόμενοι και πολλοί συνταξιούχοι.

Η προοπτική για διορθωτικές κινήσεις στο ασφαλιστικό

Η Κομισιόν προβλέπει ότι το 2020 οι δημόσιες δαπάνες για τις συντάξεις στην Ελλάδα θα μειωθούν στο 13,4%. Εκτιμάται ότι το 2040 η δαπάνη θα φτάσει στο 12,9%, ακολουθώντας τη συνολική τάση και το 2060 θα έχει υποχωρήσει στο 10,3%, όταν η μέση ευρωπαϊκή δαπάνη για συντάξεις θα είναι 11,8%. Απαραίτητη προϋπόθεση για τις παραπάνω προβλέψεις είναι να εφαρμοστούν οι μεταρρυθμίσεις που έχουν ανακοινωθεί και να μην ανατραπούν μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί καθώς και ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης να είναι τουλάχιστον 0,8% έως το 2060. (naftemporiki 2019)

Ανασταλτικός παράγοντας για τις προβλέψεις είναι το δημογραφικό πρόβλημα. Ο δείκτης γεννητικότητας εκτιμάται σε 1,3 παιδιά ανά γυναίκα σε παραγωγική ηλικία έως το 2060, ενώ ο πληθυσμός της χώρας αναμένεται να μειωθεί σε περίπου 8 εκατομμύρια.

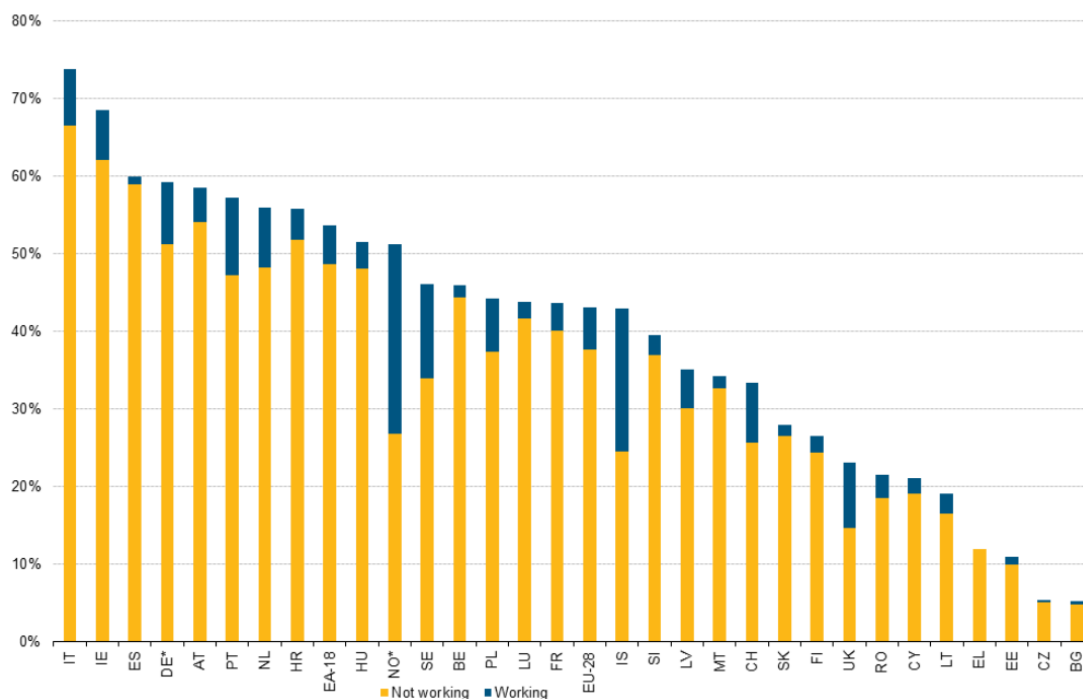
1.3 Πρόωρη συνταξιοδότηση

1.3.1 Ορισμός πρόωρης συνταξιοδότησης

Ένας άνθρωπος μπορεί να συνταξιοδοτηθεί σε οποιαδήποτε ηλικία επιλέξει ανάλογα με την κατάσταση που βιώνει στη ζωή του. Πάραυτα, υπάρχει μια «κανονική» ηλικία συνταξιοδότησης η οποία διαφέρει από χώρα σε χώρα, και καθορίζεται από τους νόμους της εκάστοτε χώρας για τις συντάξεις γήρατος. Η ηλικία συνταξιοδότησης κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 50 και 70 ετών. Οι περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν να συνταξιοδοτηθούν όταν έχουν τη δυνατότητα να λάβουν ιδιωτικές ή δημόσιες συνταξιοδοτικές παροχές. Υπάρχουν όμως και άνθρωποι που αναγκάζονται να συνταξιοδοτηθούν λόγω ασθένειας ή κάποιου σοβαρού ατυχήματος. Άλλοι, λιγότερο συνηθισμένοι λόγοι, είναι για προσωπικούς λόγους όπως για να χαρεί κάποιος τη ζωή ή να περάσει χρόνο με την οικογένεια.

Υπάρχουν ορισμένα μέτρα που λαμβάνονται με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης για ορισμένες ομάδες μισθωτών, εκείνων που δεν έχουν ακόμη συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδότησης ή εκείνων που δεν έχουν αποκτήσει πλήρη συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Τα συστήματα πρόωρης συνταξιοδότησης λαμβάνουν διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων των αναμενόμενων συντάξεων γήρατος, των συντάξεων αναπηρίας, των συντάξεων πρόωρης συνταξιοδότησης λόγω μειωμένης εργασιακής ικανότητας, συντάξεων πρόωρης συνταξιοδότησης λόγω των συνθηκών της αγοράς εργασίας, μακρών σταδιοδρομιών και μεγάλων περιόδων συνεισφοράς. (Eurostat 2014)

Διάγραμμα 1.7 Άτομα που λαμβάνουν σύνταξη γήρατος μέσω σχήματος πρόωρης συνταξιοδότησης το 2012 στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

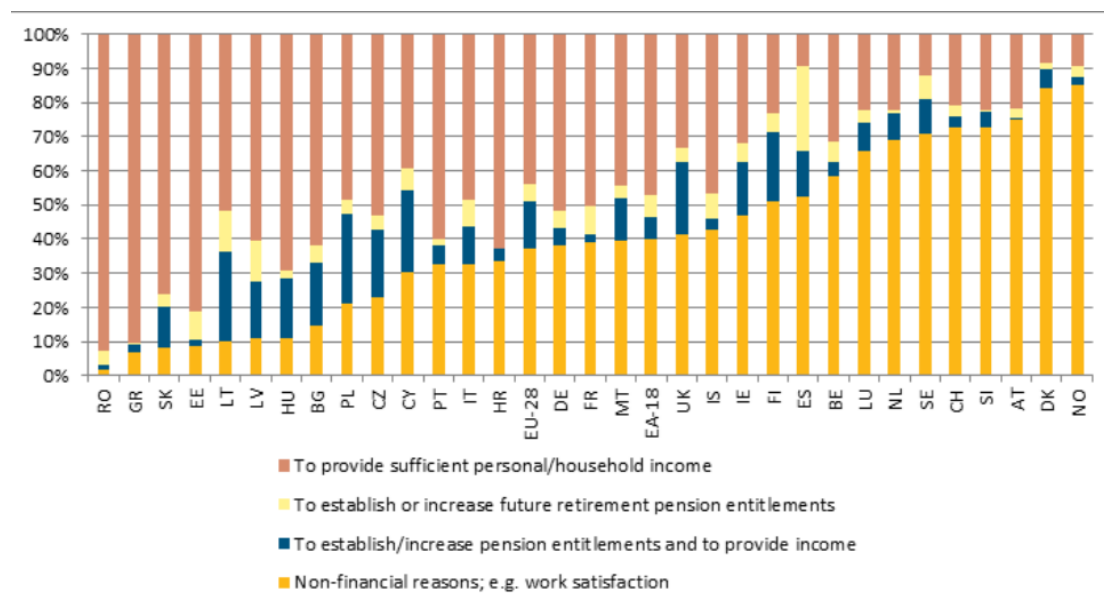
Norway and Germany have lower reliability because survey non-response to this question was high; DK data not reliable.

Size of this preview: 800 × 564 pixels.

Στο παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζονται τα ποσοστά των ατόμων που συνταξιοδοτήθηκαν πρόωρα και είτε συνέχισαν να εργάζονται σε κάποιον άλλο τομέα είτε σταμάτησαν οριστικά.

Μεγάλα ποσοστά πρόωρα συνταξιοδοτημένων ατόμων τα οποία συνέχισαν να απασχολούνται σε άλλου είδους εργασία, παρατηρούνται στη Νορβηγία και στην Ισλανδία. Βέβαια για τη Νορβηγία υπάρχει η υποσημείωση για χαμηλή απόκριση στις ερωτήσεις της έρευνας οπότε δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλές συμπέρασμα. Ουκρανία και Σουηδία σημειώνουν επίσης υψηλά ποσοστά συνέχισης εργασίας σε αντίθεση με χώρες όπως η Ελλάδα, η Τσεχία και το Βέλγιο που παρουσιάζουν μηδαμινά ποσοστά.

Διάγραμμα 1.8 Λόγοι συνέχισης εργασίας για συνταξιούχους

Answers from respondents who did not report any reason were excluded. The country ranking would look different if all types of pensioners, as opposed to only old-age pensioners, were considered.

Το παραπάνω διάγραμμα μας δείχνει πως μεταβάλλονται οι λόγοι για συνέχιση της εργασίας ανάλογα με τη χώρα. Πιο συγκεκριμένα, περισσότερο από το 80% των συνταξιούχων που συνεχίζουν να εργάζονται στη Νορβηγία και τη Δανία αναφέρουν ότι το κάνουν κυρίως για λόγους που δεν σχετίζονται με οικονομικές ανάγκες, π.χ. ικανοποίηση από την εργασία. Αντιθέτως, στη Ρουμανία και την Ελλάδα, ο κύριος λόγος για περισσότερο από το 80% των ερωτηθέντων είναι οικονομικός. Υπάρχει ένας γεωγραφικός διαχωρισμός, με τις βόρειες χώρες να έχουν την ικανοποίηση από την εργασία ως ένα από τους κύριους λόγους για να συνεχίσουν να εργάζονται, ενώ στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, αυτό δεν συμβαίνει. (Eurostat 2014)

1.3.2 Οι επιπτώσεις στο ασφαλιστικό σύστημα

Το βασικό πρόβλημα που προκύπτει μέσω της πρόωρης συνταξιοδότησης είναι η αδυναμία του ασφαλιστικού συστήματος να συντηρήσει τις υπάρχουσες συντάξεις καθώς μειώνονται τα άτομα που πληρώνουν εισφορές και αυξάνονται τα άτομα που πρέπει να λάβουν σύνταξη.

Εξίσου σημαντικό ζήτημα προκύπτει καθώς το προσδόκιμο επιβίωσης αυξάνεται και οι συνταξιούχοι που λαμβάνουν πρόωρη συνταξιοδότηση είναι μικρής ηλικίας. Συνεπώς το ασφαλιστικό σύστημα θα πρέπει να τους συντηρεί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα λαμβάνοντας υπόψιν την αύξηση του

προσδόκιμου επιβίωσης. Επιπλέον χάνονται εισφορές που θα βοηθούσαν στην αποπληρωμή των συντάξεων με αποτέλεσμα την επιβάρυνση του ασφαλιστικού συστήματος.

1.3.3 Η μελλοντική τάση

Σύμφωνα με έρευνα του ΟΟΣΑ (OECD, 2017) οι μελλοντικές ηλικίες για κανονική και πρόωρη σύνταξη θα διαμορφωθούν ως εξής: για ένα άτομο 20 ετών που μπήκε στην αγορά εργασίας το 2016 η κανονική σύνταξη θα είναι στα 65,8 έτη για τους άνδρες και 65,5 έτη για τις γυναίκες κατά μέσο όρο για τις χώρες του ΟΟΣΑ. Η αντίστοιχη ηλικία συνταξιοδότησης για το 2016 ήταν 64,3 για τους άνδρες και 63,4 για τις γυναίκες. Μετά από το 2016 λοιπόν, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΟΟΣΑ θα υπάρξει αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης κατά 1,5 έτος για τους άνδρες και 1,1 έτος για τις γυναίκες. Η χαμηλότερη μελλοντική κανονική σύνταξη θα δίνεται στα 60 έτη στο Λουξεμβούργο και τη Σλοβενία για άνδρες και γυναίκες. Η Ελλάδα ακολουθεί σύμφωνα με τις προβλέψεις στα 62 έτη, και η Γαλλία στα 64.

Η πρόωρη συνταξιοδότηση θα είναι δυνατή σε μεγάλο αριθμό χωρών που βρίσκονται στον ΟΟΣΑ με αποζημίωση παροχών ακόμα σε ηλικία μικρότερη των 60 ετών. Αυτό είναι δυνατό κυρίως σε χώρες με καθορισμένα συστήματα εισφορών επαγγελματικών ή ιδιωτικών συνταξιοδοτικών πλάνων. Για παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, θα υπάρχει δυνατότητα για αποζημίωση παροχών 10 έτη νωρίτερα από την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης. Διάφορα penalty για την πρόωρη αποχώρηση είναι από τα πιο κοινά μέτρα για να αναβάλει κάποιος την παραλαβή των παροχών σύνταξης. (OECD 2017).

Κεφάλαιο 2: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

2.1 Παρουσίαση των στοιχείων: η έρευνα SHARE

Η SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) είναι μια διακρατική και διεπιστημονική βάση δεδομένων που αφορούν την υγεία, το κοινωνικοοικονομικό στάτους, τα κοινωνικά και οικονομικά δίκτυα για πάνω από 120,000 άτομα ηλικίας 50 και άνω, καλύπτοντας 27 ευρωπαϊκές χώρες και το Ισραήλ. Για το πρώτο κύμα της έρευνας υπήρξε συνεισφορά δεδομένων από 11 χώρες για το 2004. Συνιστούν μια ισορροπημένη εκπροσώπηση διαφορετικών περιφερειών της Ευρώπης, από τη Σκανδιναβία (Δανία, Σουηδία), την κεντρική Ευρώπη (Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Ελβετία, Βέλγιο, Ολλανδία) και τη Μεσόγειο (Ισπανία Ιταλία, Ελλάδα). Στα τέλη του 2004 προστέθηκε το Ισραήλ όντας η πρώτη χώρα της Μέσης Ανατολής που συμμετείχε σε μια τέτοιου είδους συστηματική μελέτη. Για το δεύτερο κύμα (wave 2) που διεξήχθη το 2006, έγινε επαναπροσέγγιση των ατόμων που ανταποκρίθηκαν στο πρώτο κύμα καθώς και ανανέωση του δείγματος στην πλειοψηφία των χωρών. Υπήρξαν και τρεις νέες χώρες που συμμετείχαν (Τσεχία, Πολωνία και Ιρλανδία). Στο κύμα 3 με ονομασία SHARELIFE για το έτος 2008-2009 συμμετείχαν 30,000 άνδρες και γυναίκες από τις 13 Ευρωπαϊκές χώρες του κύματος 2 (πλην της Ιρλανδίας). Το 2010 προστέθηκαν οι χώρες Σλοβενία, Ουγγαρία, Πορτογαλία και Εσθονία για το τέταρτο κύμα. Το Νοέμβριο του 2013 ολοκληρώθηκε το πέμπτο κύμα έχοντας συλλέξει στοιχεία από τις παρακάτω χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Ελβετία, Τσεχία, Γερμανία, Δανία, Εσθονία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία, Σλοβενία, Ισραήλ. Δύο χρόνια αργότερα ολοκληρώθηκε το έκτο κύμα με επιπρόσθετες χώρες την Κροατία και την Πορτογαλία, αλλά χωρίς την Ολλανδία. Τέλος, την άνοιξη του 2019 δημοσιεύτηκαν τα στοιχεία του έβδομου κύματος. Σε όλα τα κύματα γίνεται προσπάθεια για τη συμμετοχή των ερωτηθέντων από τις προηγούμενες έρευνες. Σαφώς υπάρχει ανανέωση του δείγματος είτε λόγω θανάτων, είτε λόγω μη-απόκρισης.

2.2 Παρουσίαση των μεταβλητών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στους λόγους πρόωρης συνταξιοδότησης ατόμων ηλικίας 50 ετών και άνω στην Ευρώπη το 2015 και στους παράγοντες που συσχετίζονται. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση προέρχονται από το 6^ο κύμα της έρευνας SHARE. Οι μεταβλητές ενδιαφέροντος περιγράφονται παρακάτω:

- country: Κατηγορική μεταβλητή που δείχνει τη χώρα διαμονής
- gender: Δίτιμη μεταβλητή που δείχνει το φύλο
- early_ret: Δίτιμη μεταβλητή που δείχνει αν κάποιος συνταξιοδοτήθηκε πρόωρα
- age: Μεταβλητή που μας δείχνει την ηλικία του ερωτηθέντος
- yedu: έτη εκπαίδευσης
- fdistress: Μεταβλητή οικονομικής ευμάρειας με 4 τιμές
- ep064d1: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη*
- ep064d2: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική επαγγελματική σύνταξη*
- ep064d3: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη*
- ep064d4: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους*
- ep064d5: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *ήμουν υπεράριθμος*
- ep064d6: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *δική μου ασθένεια*
- ep064d7: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *ασθένεια συγγενή ή φίλου*
- ep064d8: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- *για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο*

- ep064d9: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- για να περάσω περισσότερο χρόνο με τη οικογένεια
- ep064d10: λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης- για να χαρώ τη ζωή
- gali: μεταβλητή υγείας - περιορισμός δραστηριοτήτων
- adl: μεταβλητή υγείας - περιορισμός βασικών δραστηριοτήτων καθημερινότητας
- iadl: μεταβλητή υγείας - περιορισμός λειτουργικών δραστηριοτήτων
- chronic2w6Q: δίτιμη μεταβλητή υγείας - τουλάχιστον 2 χρόνιες ασθένειες
- eurodcat: δίτιμη μεταβλητή - την ψυχική υγεία (κατάθλιψη)
- rhinact: δίτιμη μεταβλητή - φυσική δραστηριότητα
- orienti: δίτιμη μεταβλητή για τη γνωστική λειτουργία

Διερεύνηση των χαρακτηριστικών των ατόμων με πρόωρη συνταξιοδότηση

Η κατηγορία που αφορά τους λόγους πρόωρης συνταξιοδότησης αποτελείται από 10 μεταβλητές με λόγους όπως: θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη, δική μου ασθένεια κ.α.

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι εξής: age (ηλικία ατόμου που συνταξιοδοτήθηκε πρόωρα), gender (άνδρας ή γυναίκα), country (χώρα διαμονής).

Επιπλέον, οι μεταβλητές υγείας gali (περιορισμός δραστηριοτήτων), eurodcat (ψυχική υγεία), orienti (γνωστική λειτουργία), chronic2w6 (χρόνιες παθήσεις).

Άλλες μεταβλητές που μας ενδιαφέρουν είναι η fdistress (οικονομική ευμάρεια) και yedu (έτη εκπαίδευσης).

Στον πίνακα 2.1 φαίνεται η ποσοστιαία κατανομή των συνταξιούχων του δείγματος ανά χώρα μόνιμης διαμονής. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά εξαρτώνται και από το μέγεθος του δείγματος που προέρχεται από κάθε χώρα.

Τα υψηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στην Τσεχία και την Εσθονία ενώ τα χαμηλότερα στο Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία.

Πίνακας 2.1 Συνταξιούχοι του δείγματος ανά χώρα

		Country identifier			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Austria	2448	6.4	6.4	6.4
	Germany	2399	6.3	6.3	12.6
	Sweden	2666	6.9	6.9	19.6
	Spain	2714	7.1	7.1	26.6
	Italy	2600	6.8	6.8	33.4
	France	2557	6.7	6.7	40.1
	Denmark	1836	4.8	4.8	44.9
	Greece	2271	5.9	5.9	50.8
	Switzerland	1514	3.9	3.9	54.7
	Belgium	3020	7.9	7.9	62.6
	Czech Republic	3737	9.7	9.7	72.3
	Poland	1090	2.8	2.8	75.2
	Luxembourg	774	2.0	2.0	77.2
	Portugal	1021	2.7	2.7	79.9
	Slovenia	3024	7.9	7.9	87.7
	Estonia	3296	8.6	8.6	96.3
	Croatia	1411	3.7	3.7	100.0
	Total	38378	100.0	100.0	

Πίνακας 2.2 Ποσοστά συνταξιούχων ανάλογα με τον τύπο συνταξιοδότησης

		early_ret			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	29662	77.3	77.3	77.3
	1	8716	22.7	22.7	100.0
	Total	38378	100.0	100.0	

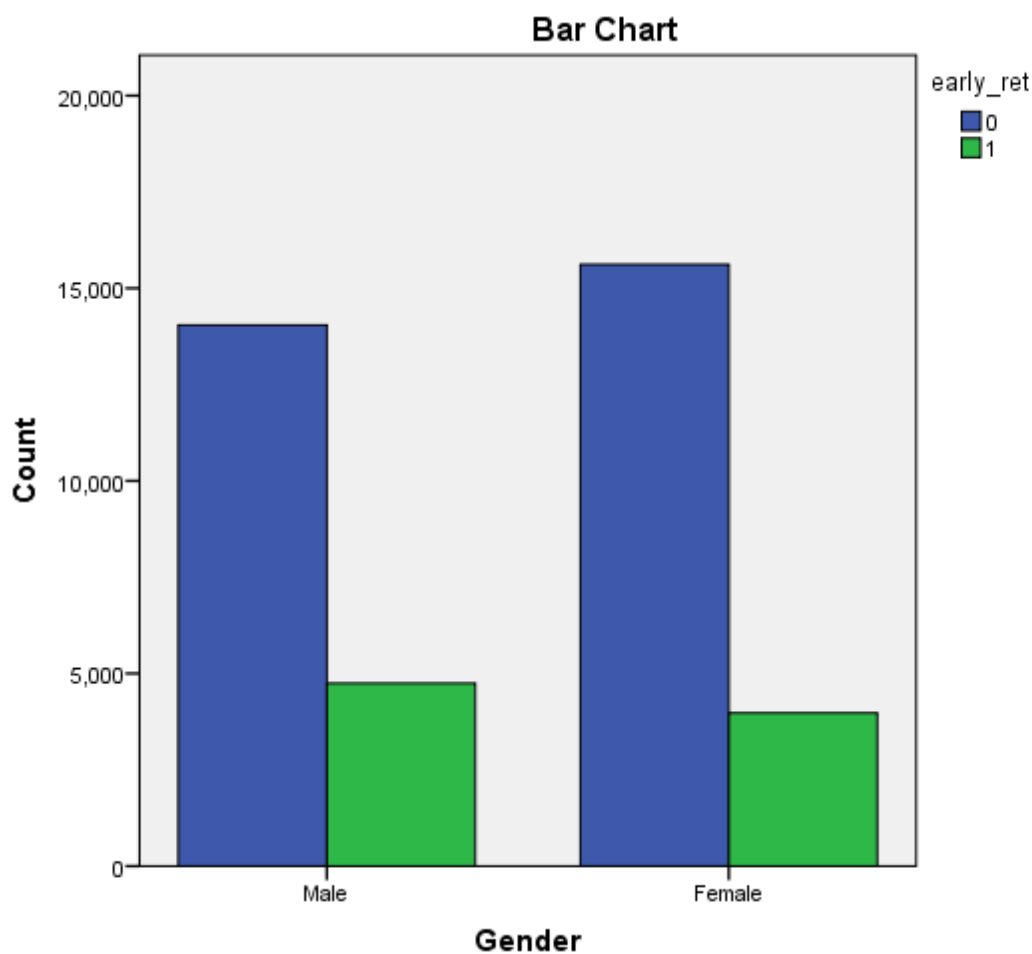
Το σύνολο των συνταξιούχων του δείγματος είναι 38,378 άτομα εκ των οποίων οι 8,716 έχουν βγει σε πρόωρη συνταξιοδότηση. Συνεπώς το 77,3% του

δείγματος βγήκε σε κανονική σύνταξη ενώ το 22.7% συνταξιοδοτήθηκε πρόωρα (Πίνακας 2.2).

Πίνακας 2.3 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης ανά φύλο

Gender * early_ret Crosstabulation					
		early_ret		Total	
		0	1		
Gender	Male	Count	14046	4743	18789
		% within Gender	74.8%	25.2%	100.0%
	Female	Count	15616	3973	19589
		% within Gender	79.7%	20.3%	100.0%
Total		Count	29662	8716	38378
		% within Gender	77.3%	22.7%	100.0%

Διάγραμμα 2.1 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά φύλο

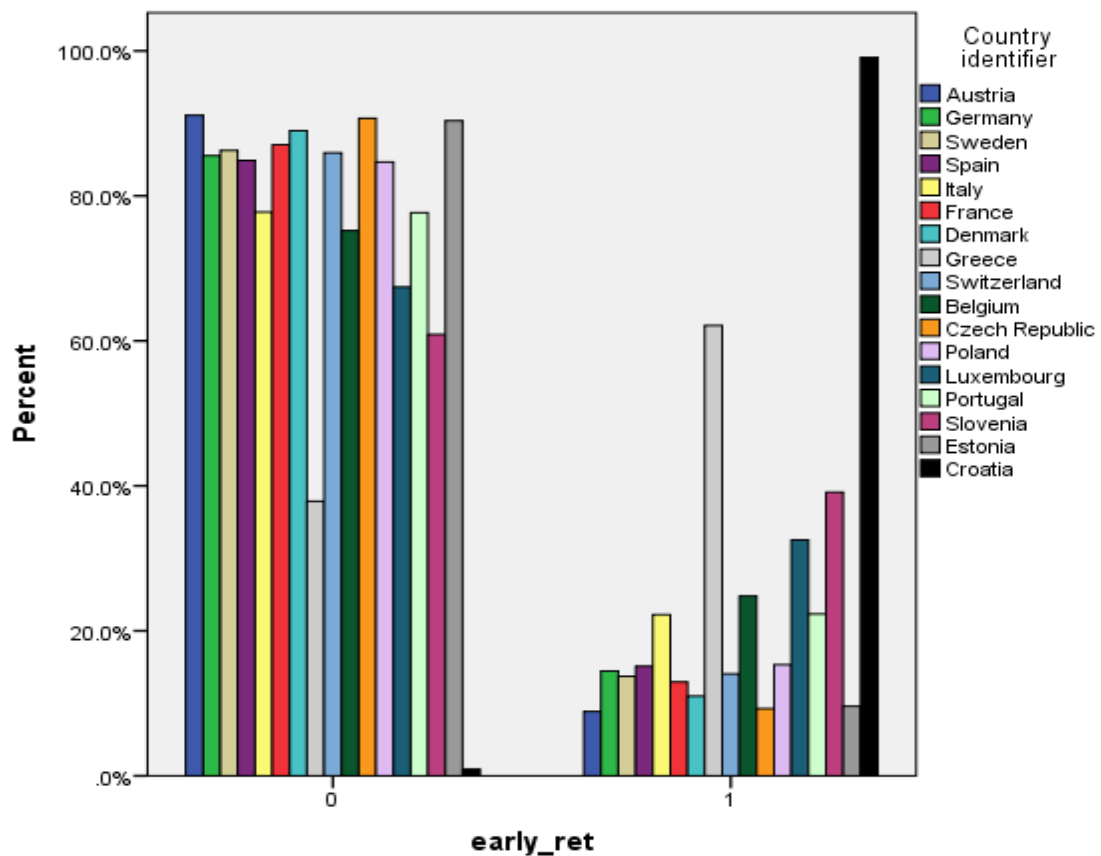
Το δείγμα μας αποτελείται κατά 49% από άνδρες και 51% από γυναίκες. Οι άνδρες του δείγματος παρουσιάζουν μεγαλύτερη συχνότητα πρόωρης συνταξιοδότησης από τις γυναίκες (25.2% έναντι 20.3%).

Πίνακας 2.4 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης ανά χώρα

			early_ret		Total
			0	1	
Country identifier	Austria	Count	2231	217	2448
		% within Country identifier	91.1%	8.9%	100.0%
	Germany	Count	2052	347	2399
		% within Country identifier	85.5%	14.5%	100.0%
	Sweden	Count	2300	366	2666
		% within Country identifier	86.3%	13.7%	100.0%
	Spain	Count	2304	410	2714
		% within Country identifier	84.9%	15.1%	100.0%
	Italy	Count	2022	578	2600
		% within Country identifier	77.8%	22.2%	100.0%
	France	Count	2226	331	2557
		% within Country identifier	87.1%	12.9%	100.0%
	Denmark	Count	1634	202	1836
		% within Country identifier	89.0%	11.0%	100.0%
	Greece	Count	860	1411	2271
		% within Country identifier	37.9%	62.1%	100.0%
	Switzerland	Count	1301	213	1514
		% within Country identifier	85.9%	14.1%	100.0%
	Belgium	Count	2271	749	3020
		% within Country identifier	75.2%	24.8%	100.0%
	Czech Republic	Count	3390	347	3737
		% within Country identifier	90.7%	9.3%	100.0%
	Poland	Count	923	167	1090
		% within Country identifier	84.7%	15.3%	100.0%
	Luxembourg	Count	522	252	774
		% within Country identifier	67.4%	32.6%	100.0%
	Portugal	Count	793	228	1021

	% within Country identifier	77.7%	22.3%	100.0%
Slovenia	Count	1841	1183	3024
	% within Country identifier	60.9%	39.1%	100.0%
Estonia	Count	2979	317	3296
	% within Country identifier	90.4%	9.6%	100.0%
Croatia	Count	13	1398	1411
	% within Country identifier	0.9%	99.1%	100.0%
Total	Count	29662	8716	38378
	% within Country identifier	77.3%	22.7%	100.0%

Διάγραμμα 2.2 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά χώρα

Όπως βλέπουμε στον Πίνακα 2.4 και στο διάγραμμα 2.2, οι χώρες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης είναι: Κροατία (99.1%), Ελλάδα (62.1%), Σλοβενία (39.1%) και Λουξεμβούργο

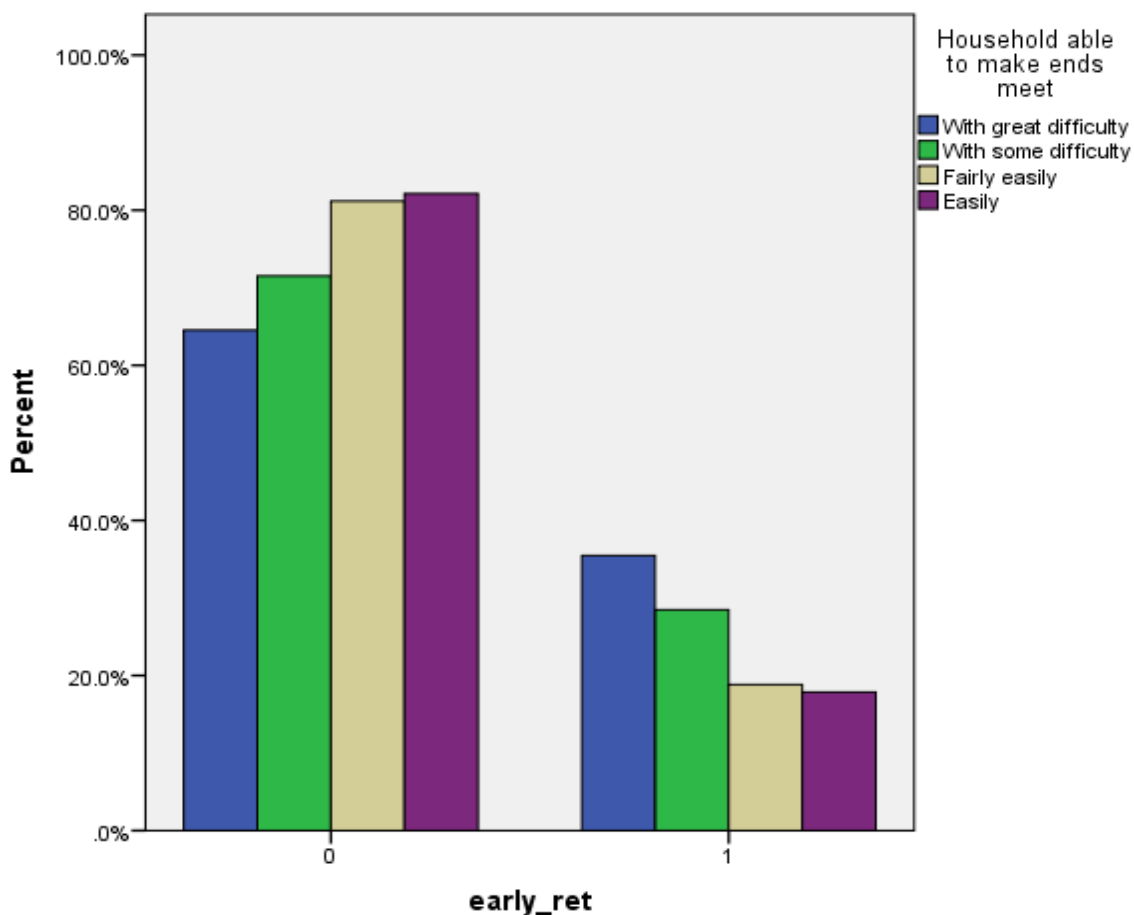
(32.6%). Αντιθέτως οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης είναι: Αυστρία (8.9%), Τσεχία (9.3%) και (Εσθονία 9.6%).

Πίνακας 2.5 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με το επίπεδο οικονομικής ευμάρειας

Household able to make ends meet * early_ret Crosstabulation					
			early_ret		Total
			0	1	
Household able to make ends meet	With great difficulty	Count	2484	1365	3849
		% within Household able to make ends meet	64.5%	35.5%	100.0%
	With some difficulty	Count	7254	2888	10142
		% within Household able to make ends meet	71.5%	28.5%	100.0%
Fairly easily	Count	8909	2067	10976	
	% within Household able to make ends meet	81.2%	18.8%	100.0%	
Easily	Count	11015	2396	13411	
	% within Household able to make ends meet	82.1%	17.9%	100.0%	
Total	Count	29662	8716	38378	
	% within Household able to make ends meet	77.3%	22.7%	100.0%	

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι τα ποσοστά ατόμων που συνταξιοδοτούνται πρόωρα παρουσιάζουν μία αντιστρόφως ανάλογη σχέση με την οικονομική ευμάρεια. Δηλαδή, άτομα που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες βγαίνουν συχνότερα σε πρόωρη σύνταξη (35.5%), εν αντιθέσει με ανθρώπους που είναι πιο άνετοι στα οικονομικά τους (17.9%). Το αυτό παρατηρείται και στο παρακάτω διάγραμμα.

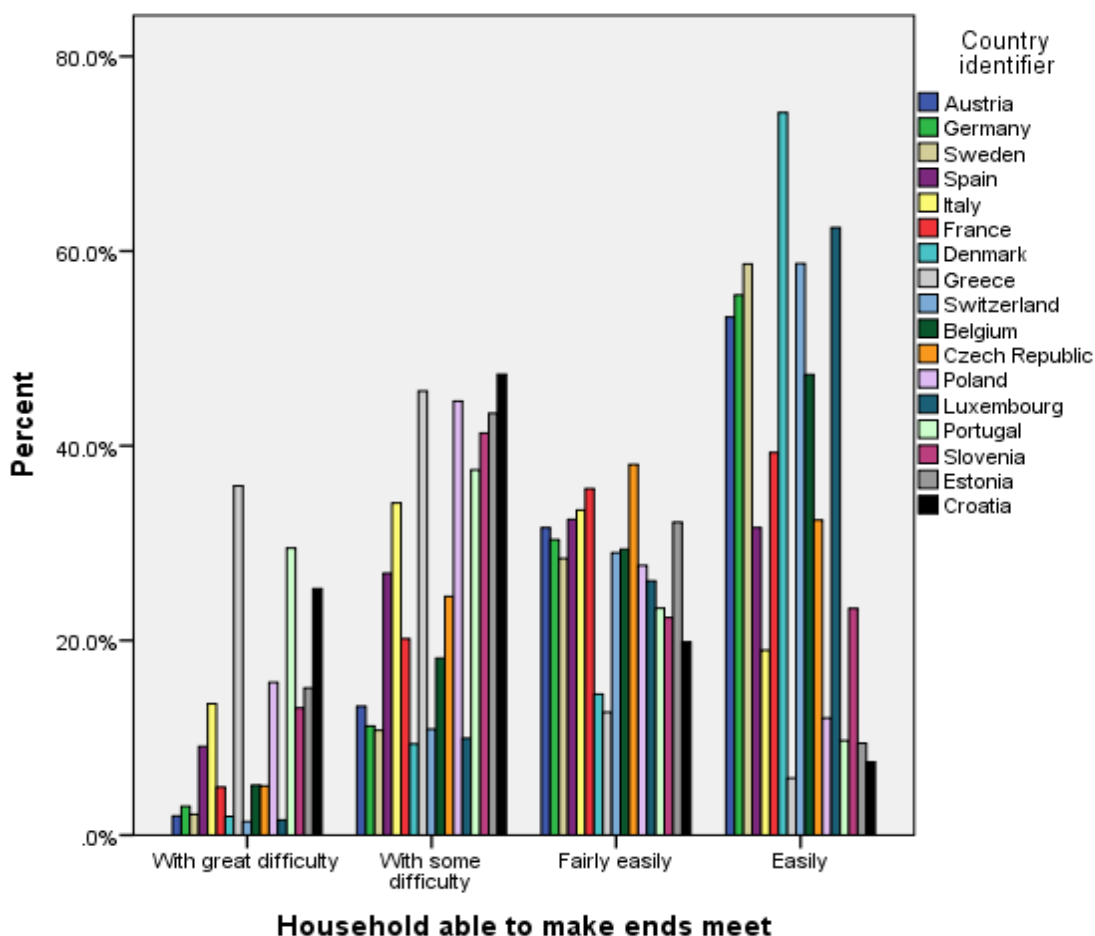
Διάγραμμα 2.3 Πρόωρη συνταξιοδότηση ανά επίπεδο οικονομικής ευμάρειας

Διαπιστώνουμε στο παραπάνω διάγραμμα (2.3) πως όσο μεγαλύτερη είναι η οικονομική άνεση τόσο μειώνονται τα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης.

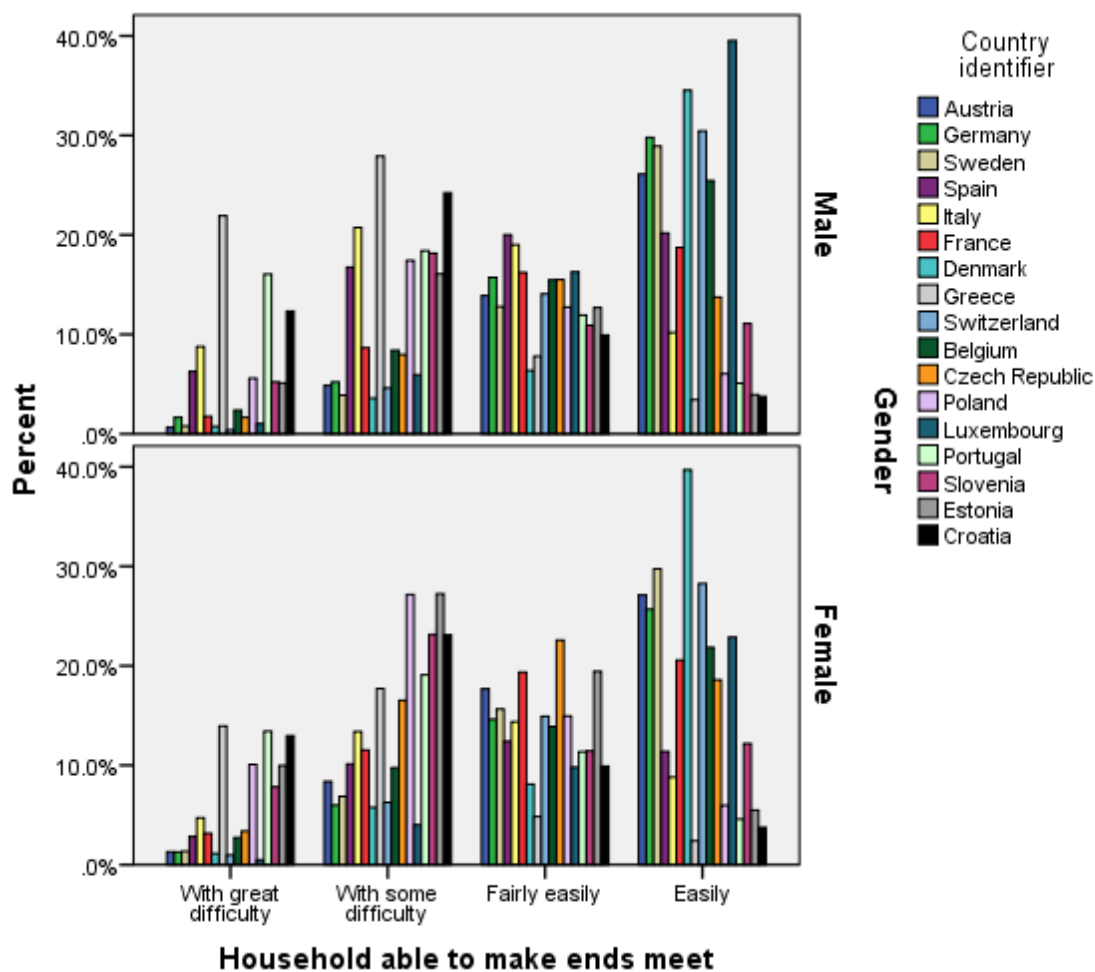
Όσον αφορά τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών σε σχέση με την οικονομική ευμάρεια (Διάγραμμα 2.4) παρατηρούμε ότι η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Ελβετία και η Σουηδία φαίνεται να έχουν τα υψηλότερα επίπεδα. Αντιθέτως τα νοικοκυριά σε χώρες όπως η Ελλάδα η Πορτογαλία και η Κροατία αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες. Σε αυτό το διάγραμμα αντικατοπτρίζεται η οικονομική πραγματικότητα στις χώρες της Ευρώπης με τις μεσογειακές χώρες να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες και τις βόρειο-ευρωπαϊκές χώρες να ανταπεξέρχονται καλύτερα.

Διάγραμμα 2.4 Δείκτης οικονομικής ευμάρειας ανά χώρα

Όσον αφορά την οικονομική ευμάρεια ανά φύλο και χώρα (Διάγραμμα 2.5) φαίνεται ότι σε κάποιες χώρες υπάρχουν διαφοροποιήσεις. Για παράδειγμα στο Λουξεμβούργο οι άνδρες φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη οικονομική ευμάρεια σε σχέση με τις γυναίκες, ενώ το αντίθετο φαίνεται να ισχύει στη Δανία. Παρόλα αυτά στις περισσότερες χώρες δεν διαφαίνονται μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα δύο φύλα για τον δείκτη οικονομικής ευμάρειας.

Διάγραμμα 2.5 Δείκτης οικονομικής ευμάρειας ανά χώρα και φύλο

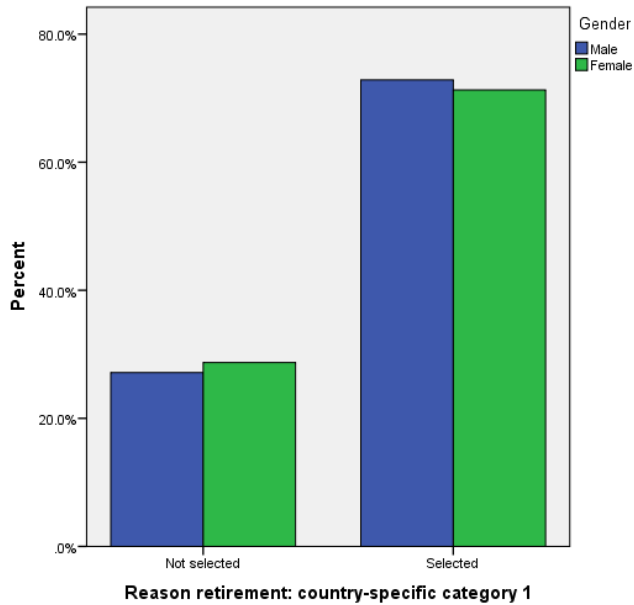
Στη συνέχεια θα εξετάσουμε διαφοροποιήσεις κατά φύλο όσον αφορά τους κυριότερους λόγους πρόωρης συνταξιοδότησης, οι οποίοι είναι:

Λόγοι πρόωρης συνταξιοδότησης

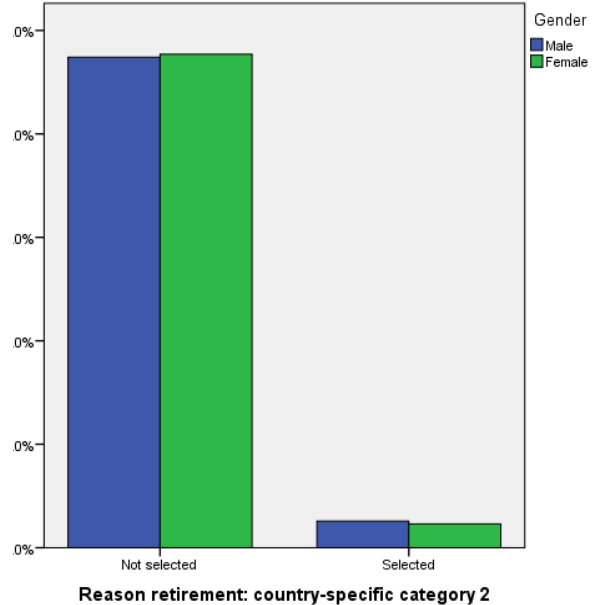
1. Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη
2. Θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική επαγγελματική σύνταξη
3. Θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη
4. Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους
5. Ήμουν υπεράριθμος
6. Δική μου ασθένεια
7. Ασθένεια συγγενή ή φίλου
8. Για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο

- 9. Για να περάσω περισσότερο χρόνο με τη οικογένεια
- 10. Για να χαρώ τη ζωή

Διάγραμμα 2.6

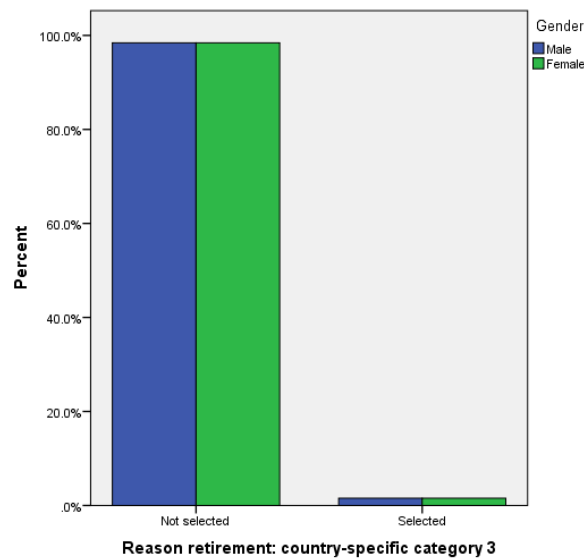

Διάγραμμα 2.7

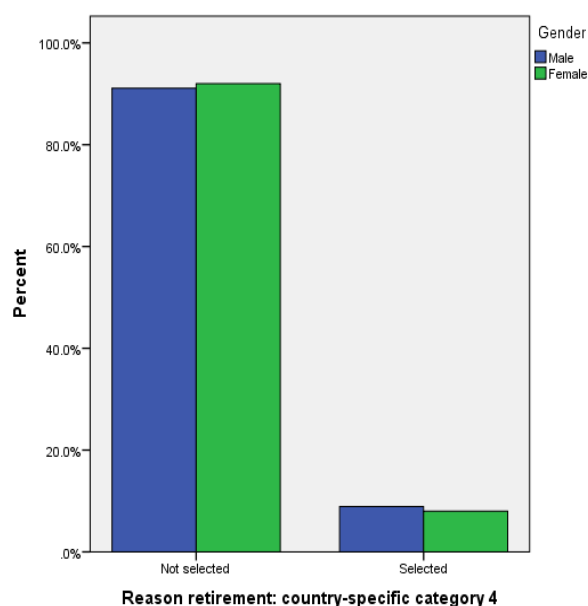
Ο πρώτος λόγος (Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη) είναι ο σημαντικότερος για άνδρες και γυναίκες με ποσοστά που ξεπερνούν το 70%. Ο δεύτερος λόγος (Θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική επαγγελματική σύνταξη) είναι λίγο σημαντικότερος για τους άνδρες.

Διάγραμμα 2.8: Θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη

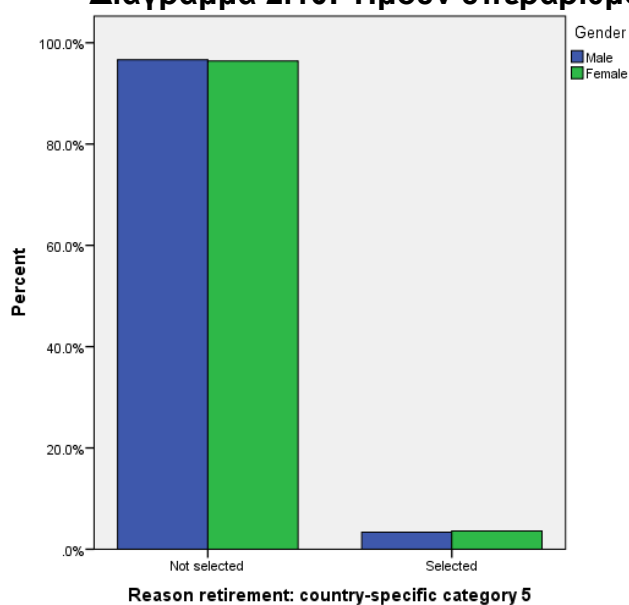
Ο τρίτος λόγος (Θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη) δεν παρουσιάζει διαφορές ανάμεσα στα 2 φύλα και έχει επιλεγεί από πολύ μικρά ποσοστά όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα 2.8.

Διάγραμμα 2.9: Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους

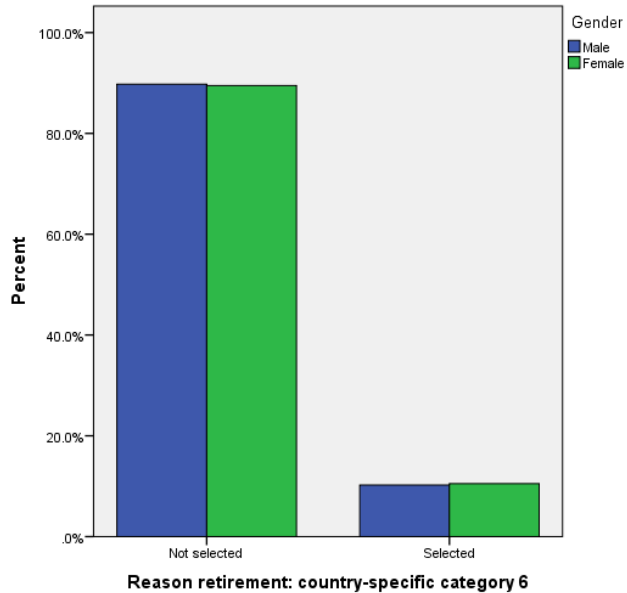
Αντιθέτως ο λόγος 4 (Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους) φαίνεται πως επιλέγεται αρκετά περισσότερο και από τα 2 φύλα, με τους άνδρες να παρουσιάζουν ελάχιστα μεγαλύτερο ποσοστό.

Διάγραμμα 2.10: Ήμουν υπεράριθμος

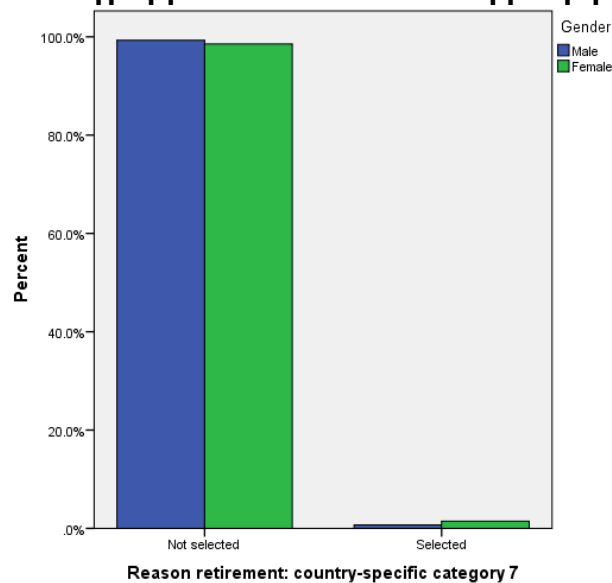
Ο λόγος 5 (Ήμουν υπεράριθμος) φαίνεται πως είναι λίγο σημαντικότερος για τις γυναίκες, χωρίς να λαμβάνει αξιομνημόνευτο ποσοστό.

Διάγραμμα 2.11: Δική μου ασθένεια

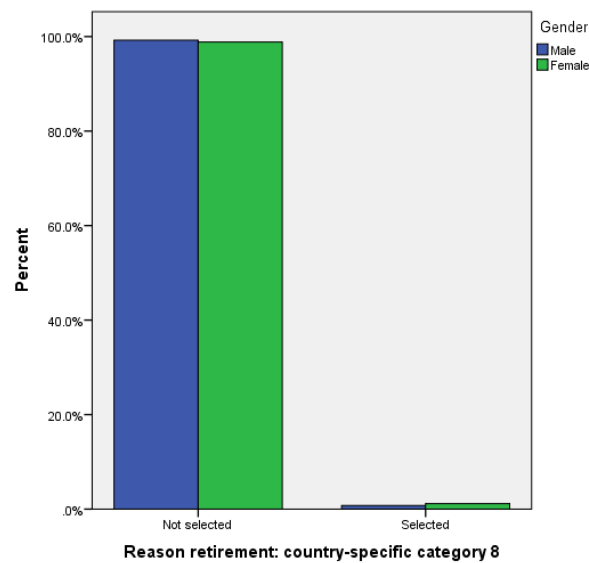

Αντιθέτως ο λόγος 6 (Δική μου ασθένεια) είναι από τους τρεις σημαντικότερους λόγους για την πρόωρη συνταξιοδότηση. Κι εδώ οι γυναίκες έχουν λίγο μεγαλύτερο ποσοστό επιλογής.

Διάγραμμα 2.12: Ασθένεια συγγενή ή φίλου

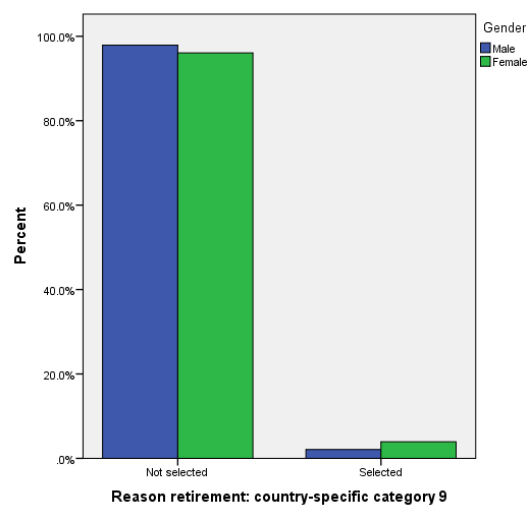

Διάγραμμα 2.13: Για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο

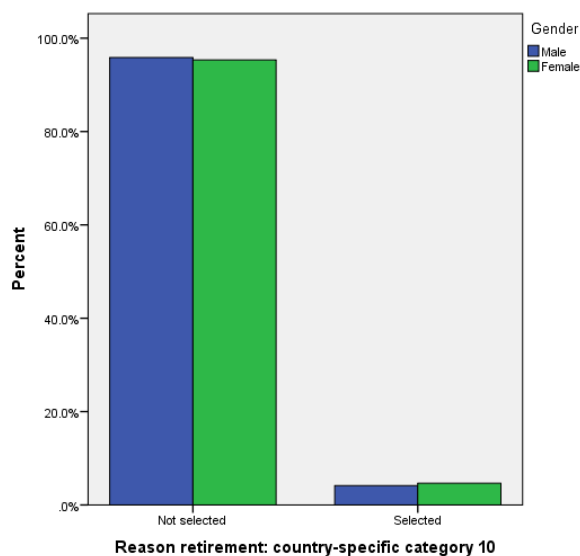

Οι λόγοι 7 και 8 ('Ασθένεια συγγενή ή φίλου' και 'Για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο') έχουν πολύ μικρά ποσοστά επιλογής και από τα 2 φύλα.

Διάγραμμα 2.14: Για να περάσω περισσότερο χρόνο με την οικογένεια

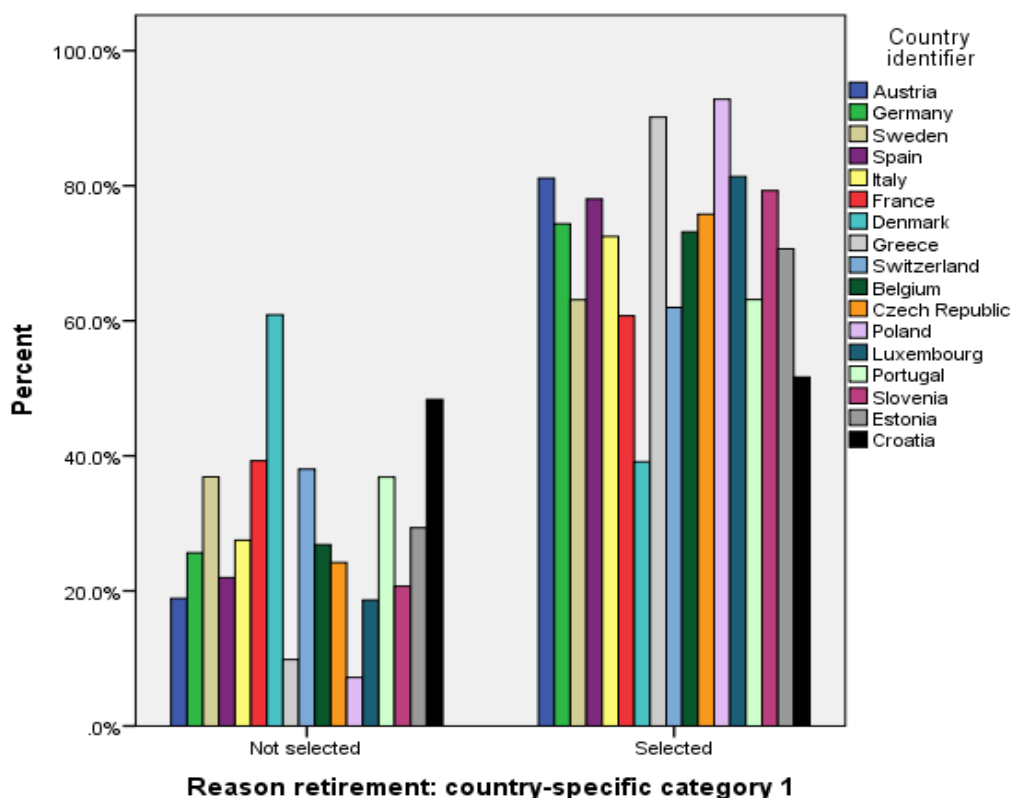
Διάγραμμα 2.15: Για να χαρώ τη ζωή

Οι λόγοι 9 και 10 (‘Για να περάσω περισσότερο χρόνο με την οικογένεια’ και ‘Για να χαρώ τη ζωή’) παρουσιάζουν λίγο μεγαλύτερα ποσοστά επιλογής από το γυναικείο φύλο.

Συνοψίζοντας βλέπουμε στα παραπάνω γραφήματα δεν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στους συγκεκριμένους 10 λόγους συνταξιοδότησης ανάλογα με το φύλο. Επίσης παρατηρούμε ότι ο πρώτος λόγος (θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη) είναι ο σημαντικότερος και για τα 2 φύλα. Ακολουθούν σε σημαντικότητα ο λόγος 4 (μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους) και ο λόγος 6 (δική μου ασθένεια).

Διάγραμμα 2.16 Θεμελίωση δικαίωμα για σύνταξη ανά χώρα

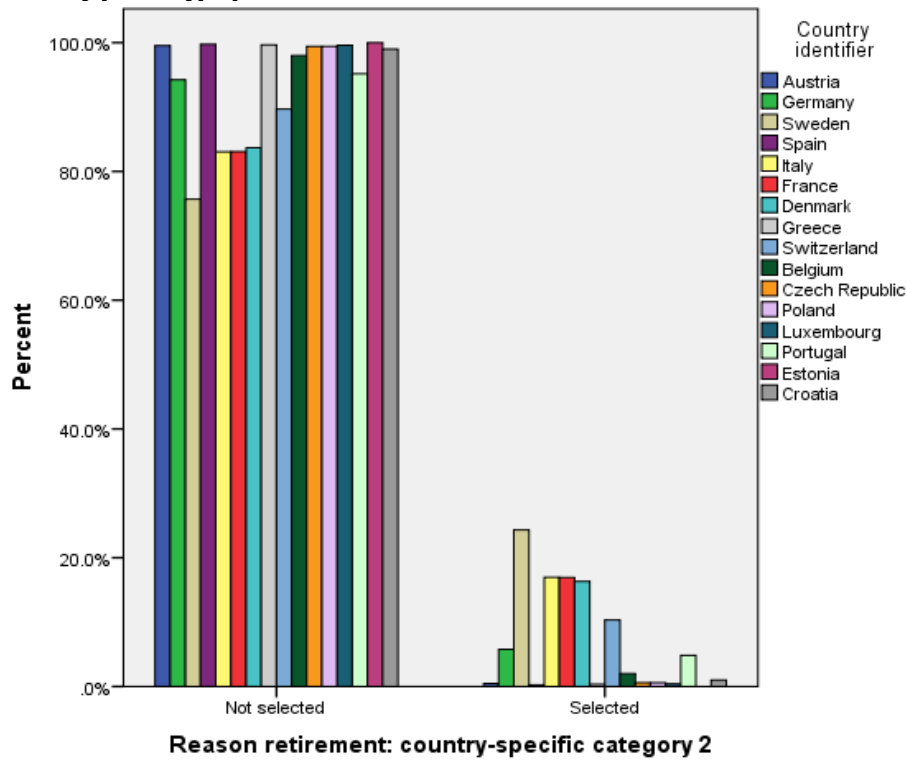

Σε αυτό το γράφημα (2.16) βλέπουμε για τον πρώτο λόγο συνταξιοδότησης (θεμελίωση δικαίωμα για σύνταξη), σχετικές συχνότητες ανά χώρα. Η Πολωνία και η Ελλάδα είναι οι δύο χώρες που παρουσιάζουν τα υψηλότερα ποσοστά για τον συγκεκριμένο λόγο πρόωρης συνταξιοδότησης (περίπου 90%). Αντίθετα η Δανία παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό (περίπου 40%) και ακολουθεί η Κροατία με 50%.

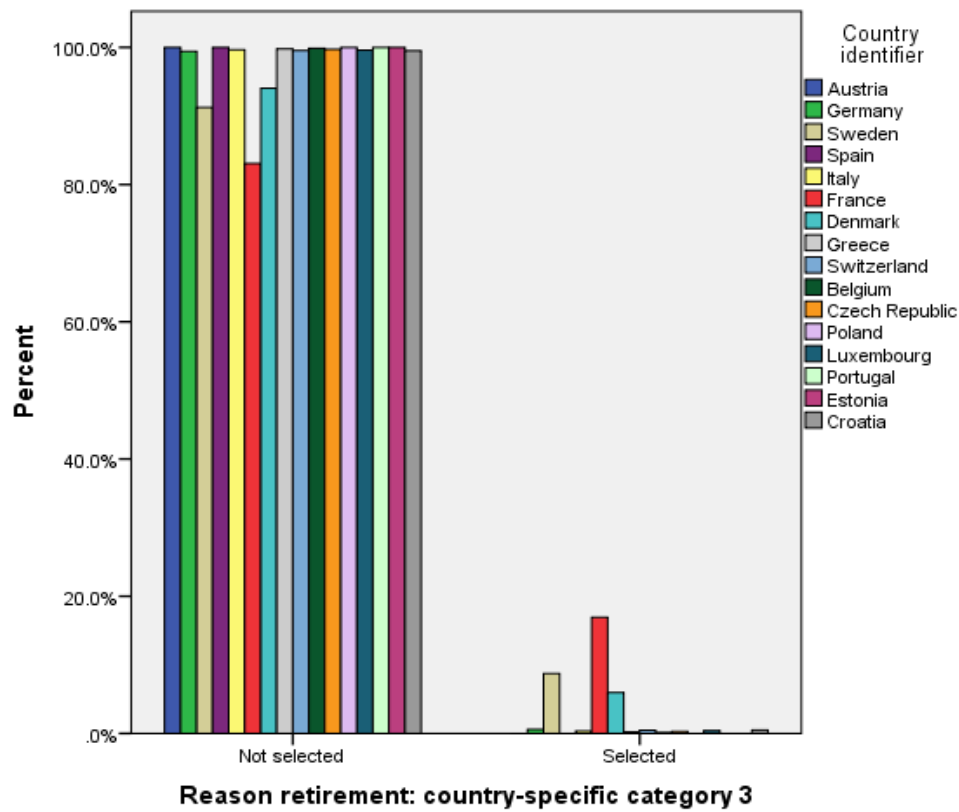
Στο γράφημα 2.17 παρατηρούμε ότι ο λόγος 'θεμελίωση δικαίωμα για ιδιωτική επαγγελματική σύνταξη' ως λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης είναι σημαντικότερος για τις Σουηδία (λίγο υψηλότερα από 20%), Ιταλία, Γαλλία και Δανία (λίγο χαμηλότερο από 20%).

Αντιθέτως μηδαμινά και πολύ χαμηλά ποσοστά παρουσιάζονται σε αρκετές χώρες, όπως την Ισπανία, την Ελλάδα, το Λουξεμβούργο, την Εσθονία, την Αυστρία κ.α..

Διάγραμμα 2.17 Θεμελίωση δικαίωμα για ιδιωτική επαγγελματική σύνταξη-ανά χώρα

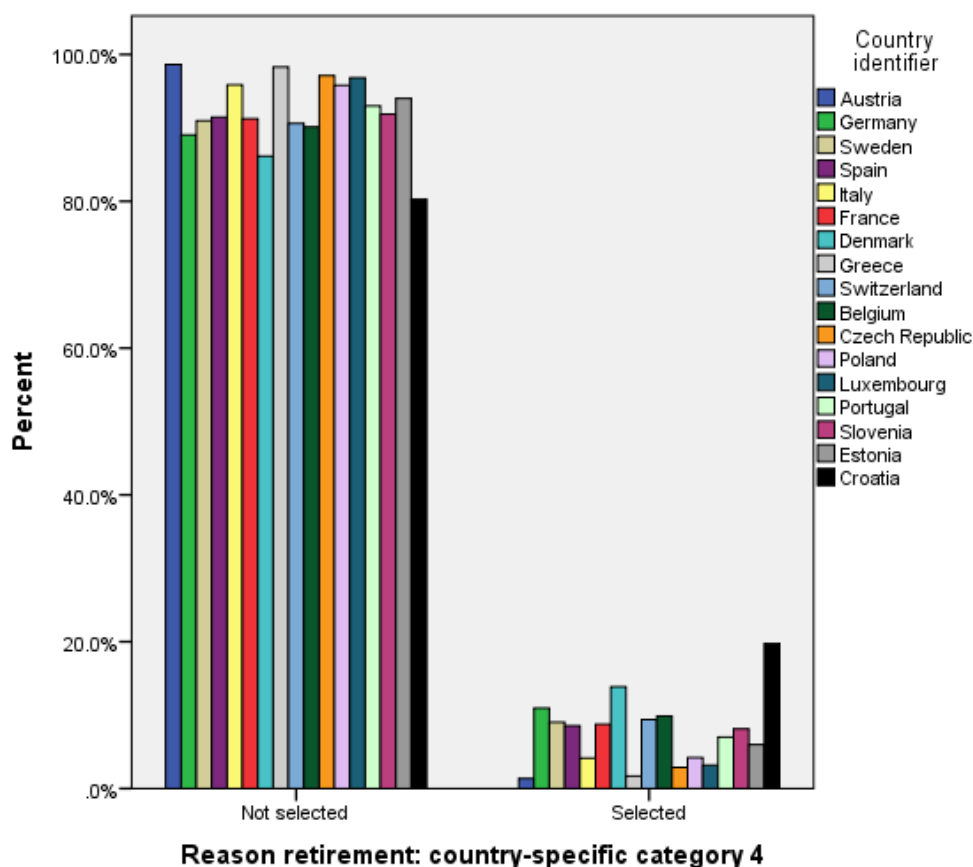

Διάγραμμα 2.18 Θεμελίωση δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη-ανά χώρα

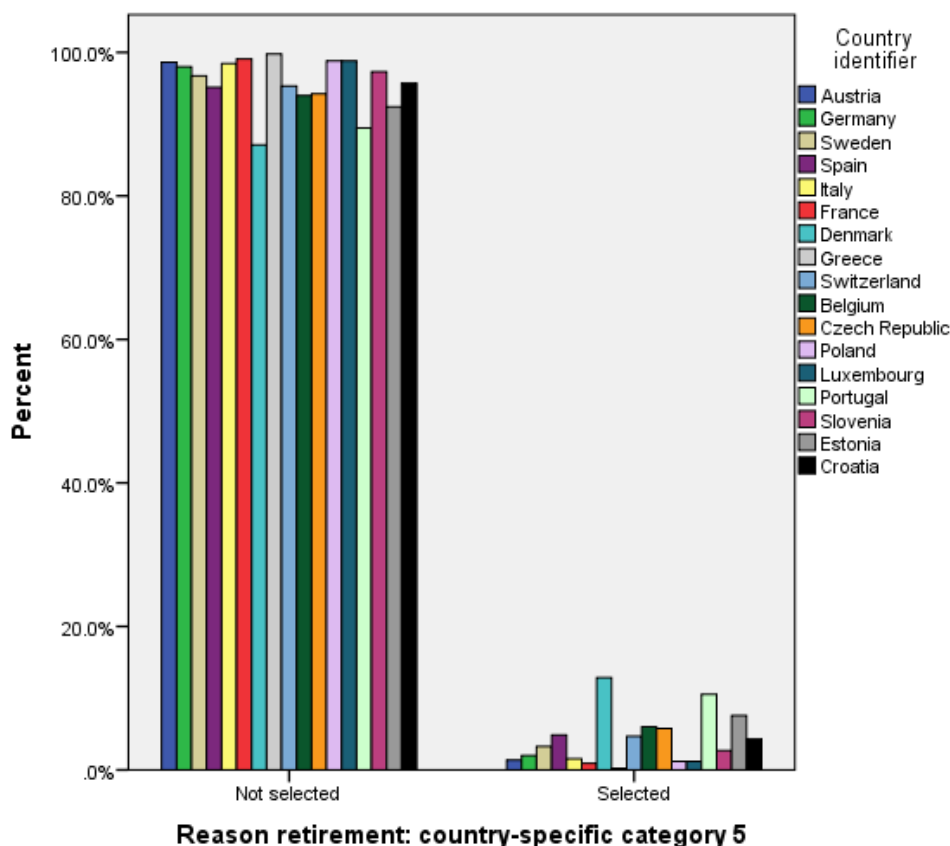
Για τον τρίτο λόγο πρόωρης συνταξιοδότησης (θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη) οι 3 χώρες που εμφανίζουν σχετικά «υψηλά» ποσοστά είναι η Γαλλία (περίπου 20%), η Σουηδία και η Δανία (διάγραμμα 2.18). Όλες οι υπόλοιπες χώρες εμφανίζουν πολύ μικρά ποσοστά, κοντά στο 1-2%.

Διάγραμμα 2.19 Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους-ανά χώρα

Για τον λόγο 4 (μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους) το μεγαλύτερο ποσοστό το εμφανίζει η Κροατία (περίπου 20%) ενώ σχετικά υψηλά ποσοστά (άνω του 10%) παρουσιάζουν και η Δανία και η Γερμανία. Τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην Αυστρία, στην Ελλάδα και στην Τσεχία.

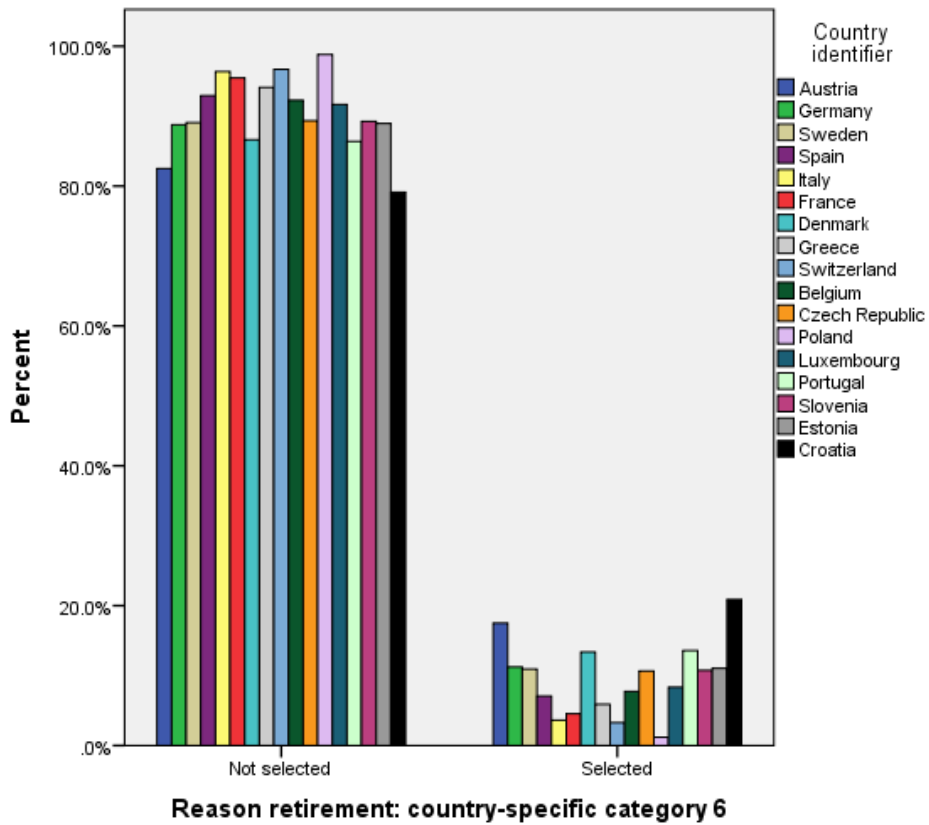
Διάγραμμα 2.19 Ήμουν υπεράριθμος-ανά χώρα

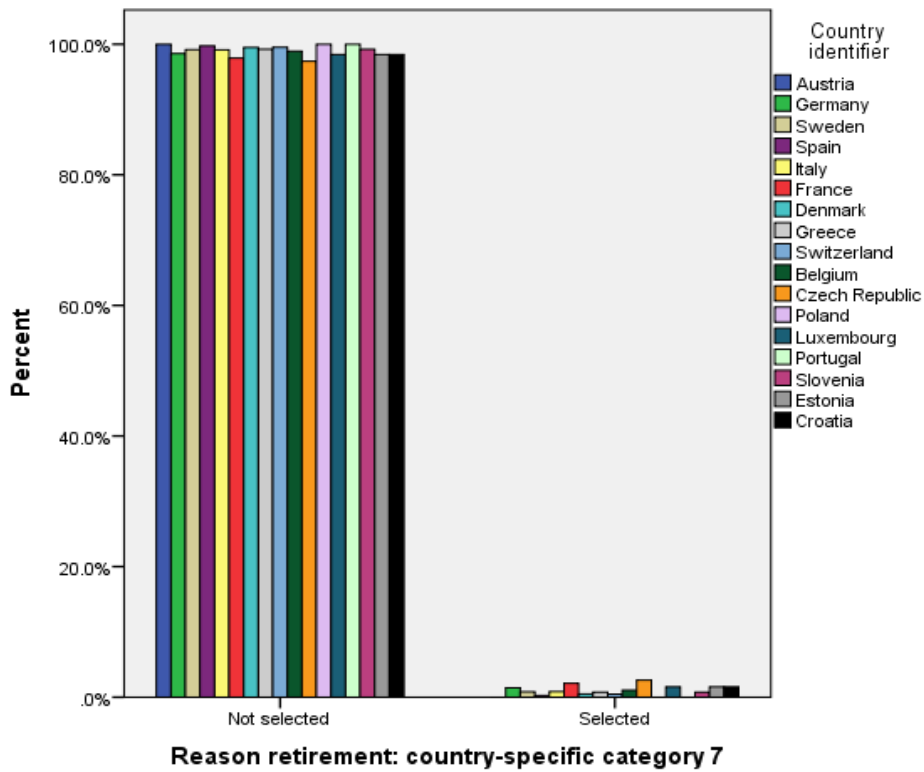
Για τον λόγο 5 (ήμουν υπεράριθμος) τα υψηλότερα ποσοστά, περίπου 15%, παρατηρούνται στη Δανία, με την Πορτογαλία και την Εσθονία να ακολουθούν με ποσοστά λίγο χαμηλότερα από 10% (διάγραμμα 2.19). Σε πολλές χώρες τα ποσοστά κυμαίνονται από 1-2% (Ελλάδα, Γαλλία, Πολωνία, Λουξεμβούργο κ.α).

Για τον λόγο 6 (Δική μου ασθένεια) Κροατία (22%) και Αυστρία (19%) εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά. Αρκετές χώρες εμφανίζουν ποσοστά γύρω στο 10% (Γερμανία, Σουηδία, Δανία, Τσεχία κ.α) ενώ η Πολωνία, η Ελβετία και η Ιταλία εμφανίζουν τις χαμηλότερες σχετικές συχνότητες (διάγραμμα 2.20).

Διάγραμμα 2.20 Δική μου ασθένεια-ανά χώρα

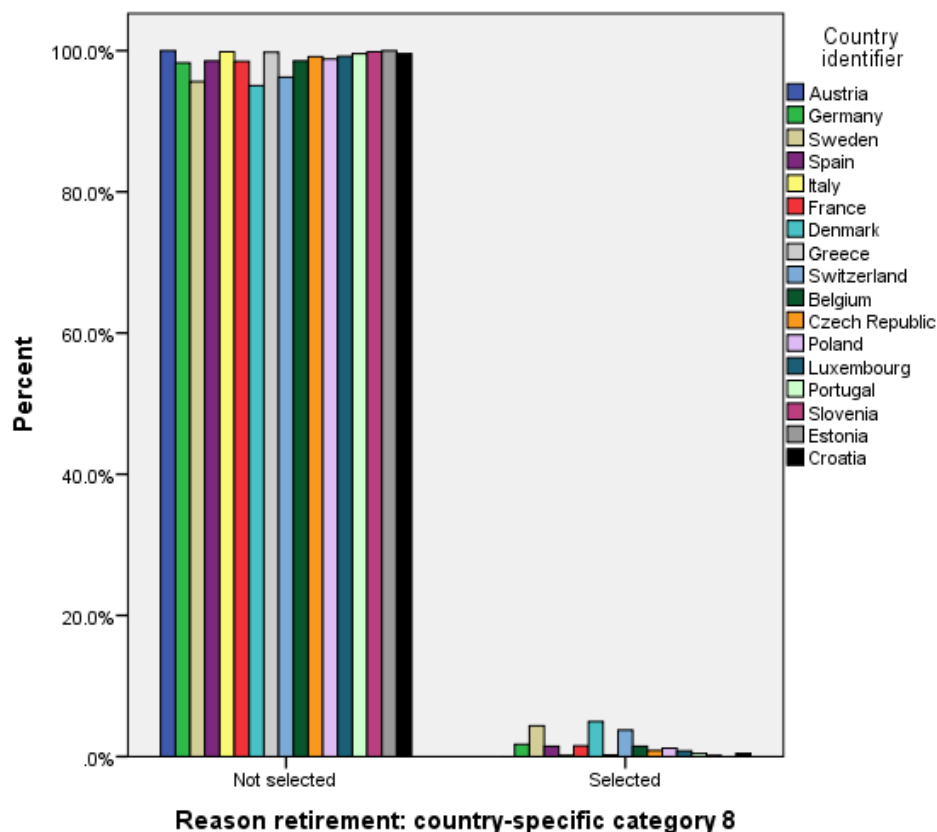

Διάγραμμα 2.21 Ασθένεια συγγενή ή φίλου-ανά χώρα

Ο λιγότερο σημαντικός λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης από τις 10 μεταβλητές που εξετάζονται, είναι η ασθένεια συγγενή ή φίλου (διάγραμμα 2.21), με πολύ μικρά ποσοστά επιλογής στην πλειοψηφία των χωρών.

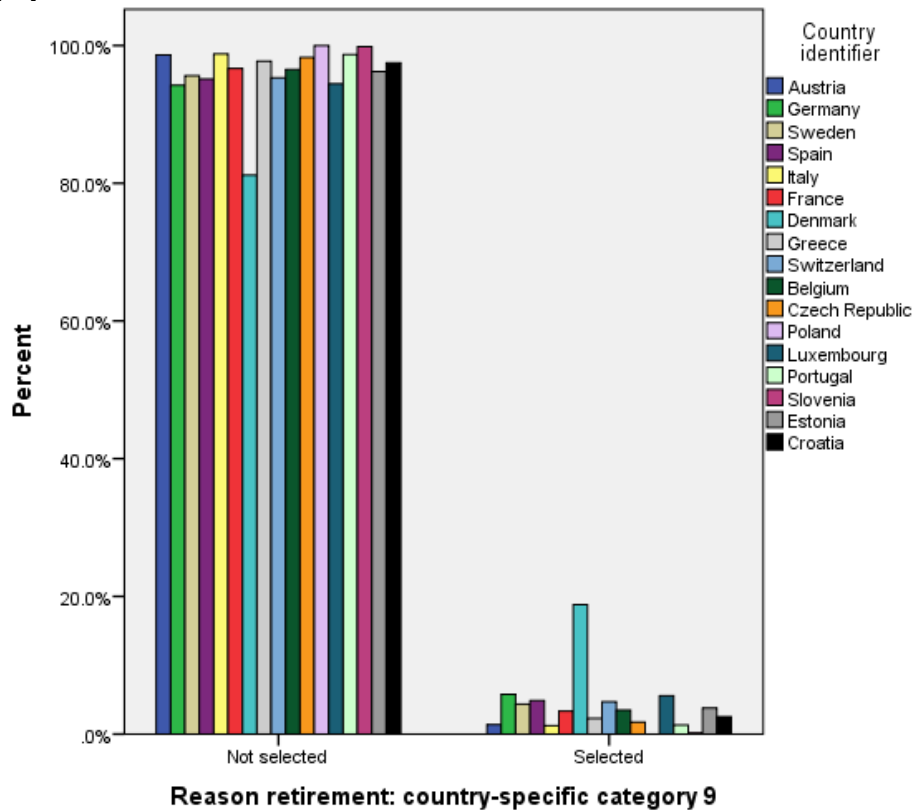
Διάγραμμα 2.22 Για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο-ανά χώρα

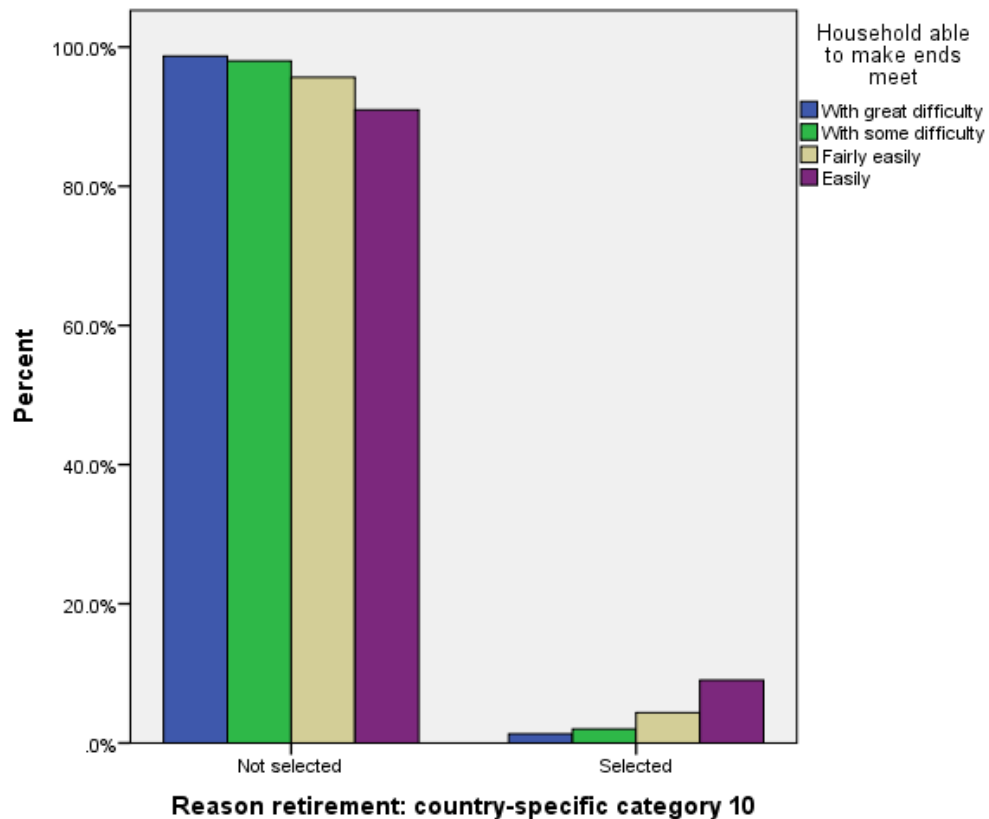
Ο λόγος ‘για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο’ παρουσιάζει μεγαλύτερη απήχηση σε χώρες με υψηλό οικονομικό επίπεδο όπως Δανία, Σουηδία, Ελβετία. Όμως ακόμη κι εκεί τα ποσοστά είναι χαμηλά, της τάξεως του 3-5%.

Ο λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης ‘για να περάσω περισσότερο χρόνο με τη οικογένεια), στο διάγραμμα 2.23, παρουσιάζει υψηλό ποσοστό μόνο στη Δανία (20%). Στις υπόλοιπες χώρες τα ποσοστά είναι χαμηλά, κάτω του 5%.

Διάγραμμα 2.23 Για να περάσω περισσότερο χρόνο με τη οικογένεια-ανά χώρα

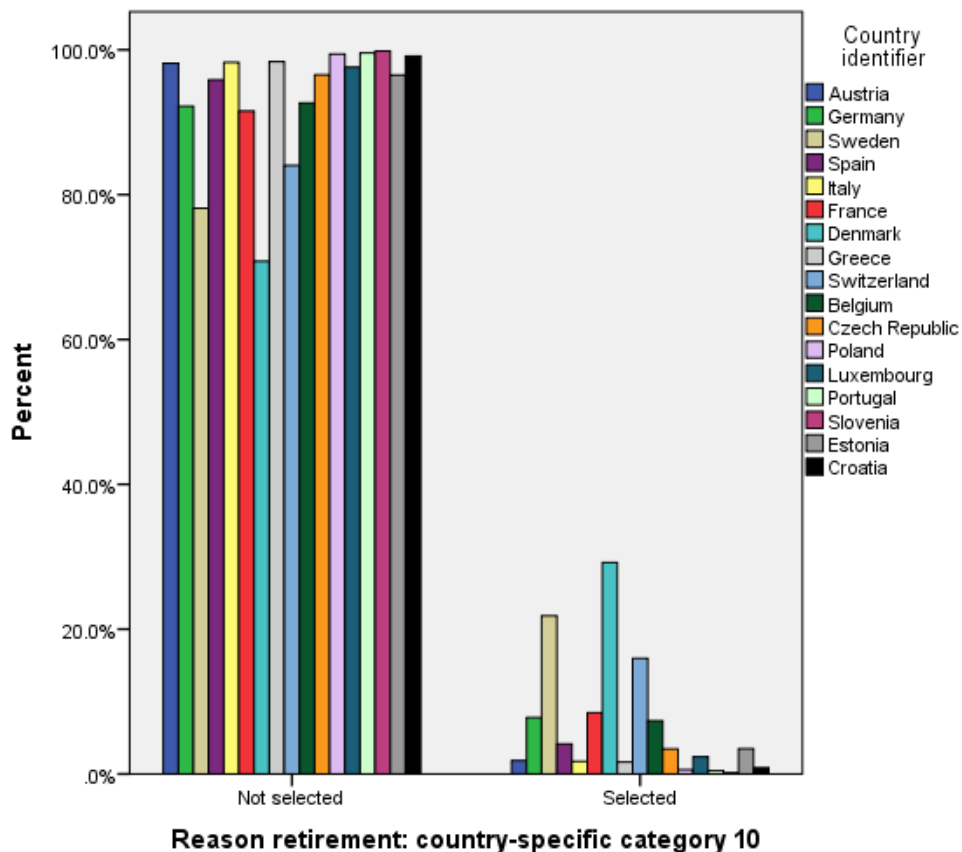

Διάγραμμα 2.24 Για να χαρώ τη ζωή-δείκτης οικονομικής ευμάρειας

Σε αυτό το γράφημα (2.24) παρατηρούμε ότι ο λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης 10 (για να χαρώ τη ζωή), όπως είναι αναμενόμενο, επιλέγεται περισσότερο από ανθρώπους με μεγαλύτερη οικονομική ευμάρεια.

Διάγραμμα 2.25 Για να χαρώ τη ζωή-ανά χώρα

Το ίδιο διαπιστώνεται όταν εξετάσουμε την μεταβλητή αυτή (συνταξιοδοτήθηκα πρόωρα για να χαρώ τη ζωή) ανά χώρα. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι οι χώρες με τα μεγαλύτερα ποσοστά είναι η Δανία, η Σουηδία και η Ελβετία, οι οποίες είναι χώρες με υψηλή ποιότητα ζωής και υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα. Αντιθέτως οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά είναι χώρες της Νοτίου και της Ανατολική Ευρώπης, όπου παρατηρείται οικονομική δυσπραγία, όπως η Ιταλία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Πολωνία και η Κροατία.

Πίνακας 2.6 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σε σχέση με χρόνιες ασθένειες

2+ chronic diseases (w6 version) * early_ret Crosstabulation

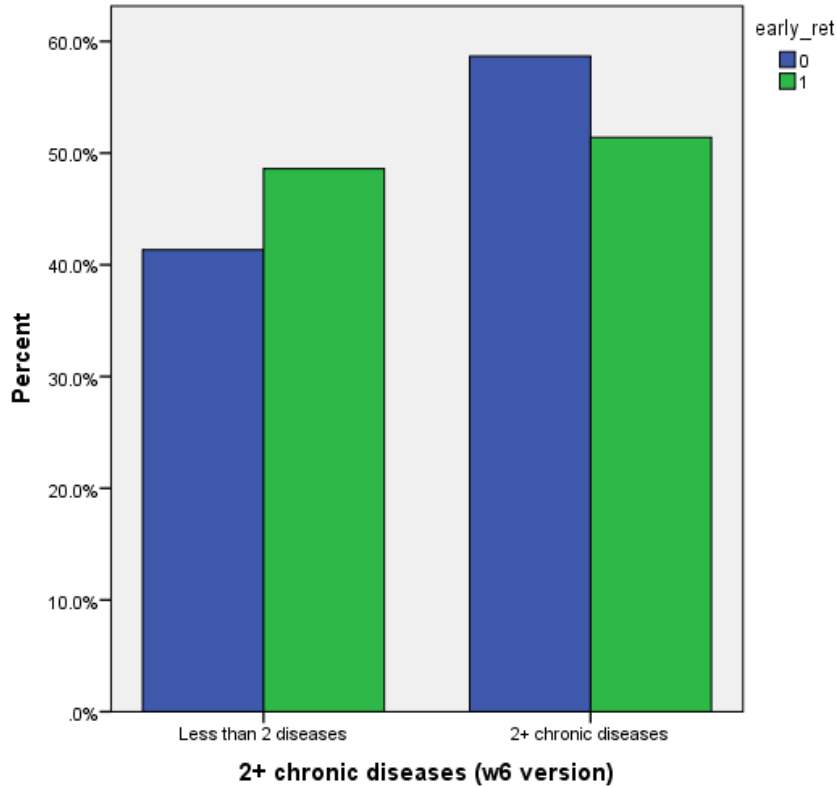
			early_ret		Total
			0	1	
2+ chronic diseases (w6 version)	Less than 2 diseases	Count	12255	4234	16489
		% within 2+ chronic diseases (w6 version)	74.3%	25.7%	100.0%
	2+ chronic diseases	Count	17394	4479	21873
		% within 2+ chronic diseases (w6 version)	79.5%	20.5%	100.0%
Total	Count	29649	8713	38362	
	% within 2+ chronic diseases (w6 version)	77.3%	22.7%	100.0%	

Εξετάζοντας κατά πόσο η παρουσία χρόνιων παθήσεων επηρεάζει την απόφαση για πρόωρη συνταξιοδότηση, παρατηρούμε πως στην κατηγορία «λιγότερες από 2 χρόνιες ασθένειες υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό πρόωρης συνταξιοδότησης (25.7%) σε σύγκριση με την κατηγορία «2+ χρόνιες ασθένειες» (20.5%).

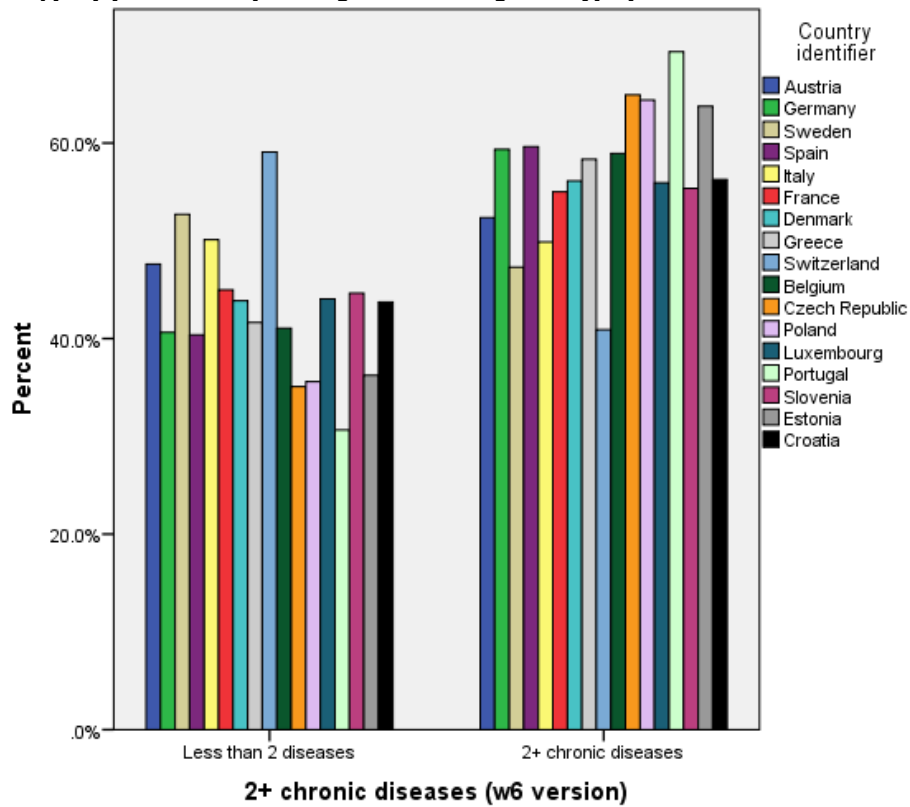
Συνεπώς φαίνεται πως η παρουσία χρόνιων παθήσεων δεν συνδέεται με αύξηση του ποσοστού πρόωρης συνταξιοδότησης. Είναι πιθανό ότι τα άτομα που πάσχουν από χρόνιες παθήσεις που καταστρέφουν την εργασία δύσκολη ή αδύνατη αποχωρούν από την αγορά εργασίας με άλλο τύπο παροχών.

Το ίδιο προκύπτει και από το διάγραμμα 2.26.

Διάγραμμα 2.26 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σε σχέση με χρόνιες ασθένειες

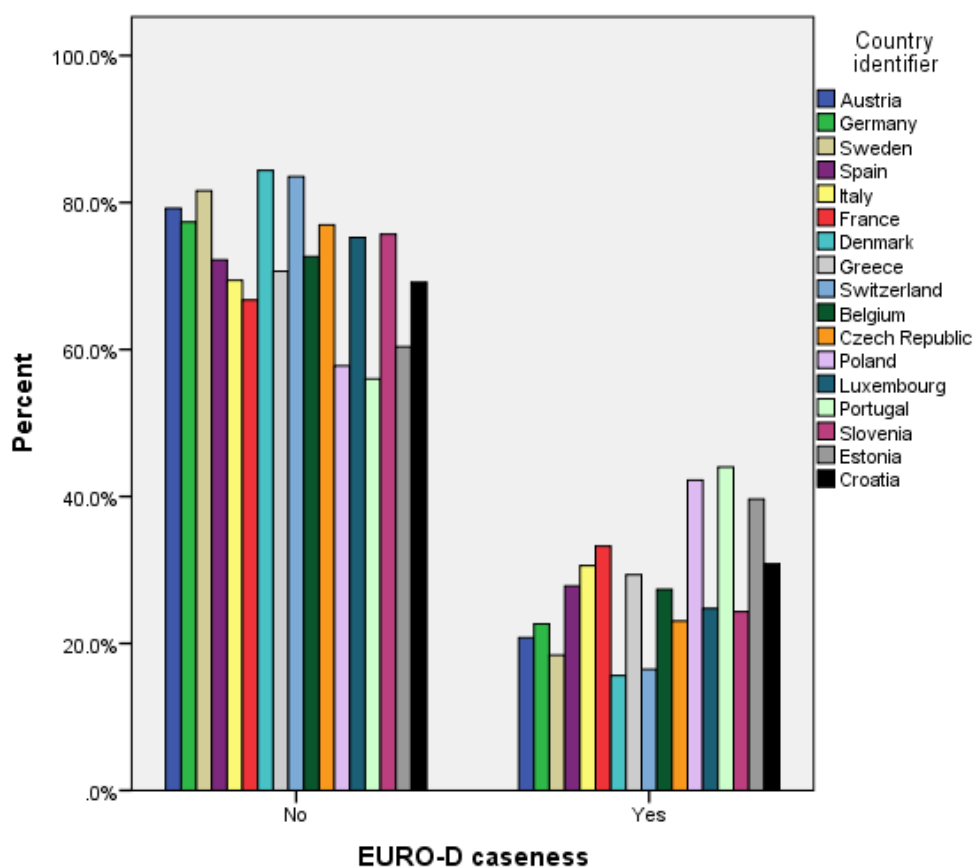

Διάγραμμα 2.27 Χρόνιες ασθένειες ανά χώρα

Η μεταβλητή 2+ chronic diseases στο διάγραμμα 2.27 εξετάζει εάν κάποιος από τα πρόωρα συνταξιοδοτηθέντα άτομα νοσεί από τουλάχιστον 2 χρόνιες παθήσεις. Παρατηρούμε ότι υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στα επίπεδα νοσηρότητας μεταξύ των χωρών. Τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων με χρόνιες παθήσεις τα συναντάμε στην Πορτογαλία, την Τσεχία, την Πολωνία και την Εσθονία (ξεπερνούν το 60%). Τα χαμηλότερα ποσοστά τα συναντάμε στην Ελβετία και την Σουηδία.

Διάγραμμα 2.28 Ψυχική υγεία ανά χώρα

Παρατηρούμε πως οι χώρες Πορτογαλία, Πολωνία, Εσθονία παρουσιάζουν ποσοστά κοντά στο 40% με Ιταλία, Γαλλία, Ελλάδα να ακολουθούν (διάγραμμα 2.28). Τα μικρότερα ποσοστά τα βλέπουμε στις Δανία, Ελβετία, Σουηδία. Συνεπώς μπορούμε να δούμε μια διαφοροποίηση στις χώρες με υψηλότερο βιοτικό επίπεδο οι οποίες έχουν χαμηλότερα ποσοστά ατόμων με διαταραγμένη ψυχική υγεία.

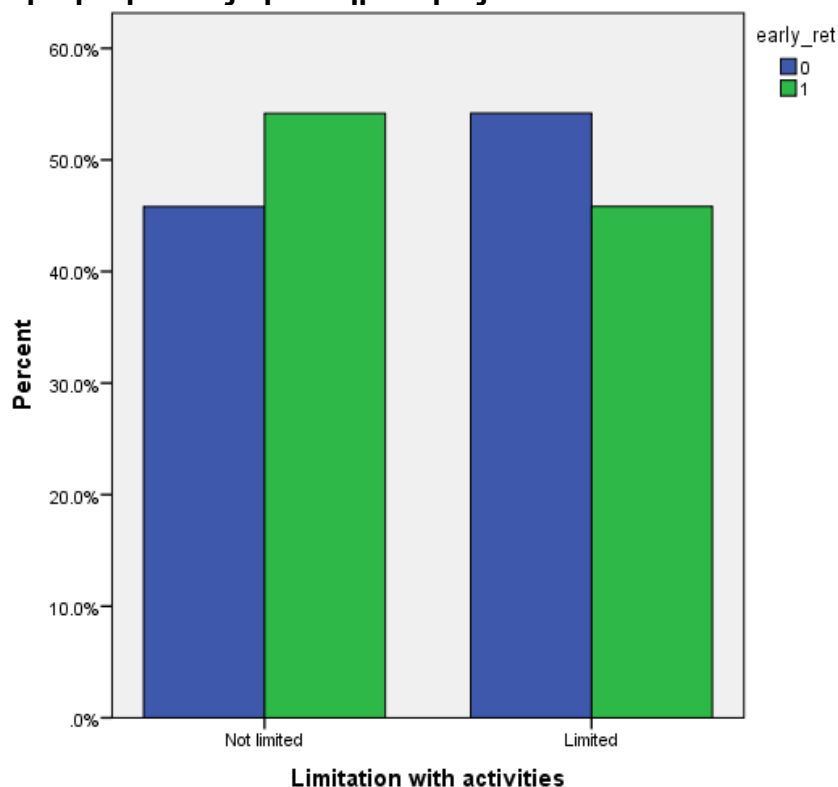
Πίνακας 2.7 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τον περιορισμό των δραστηριοτήτων

Limitation with activities * early_ret Crosstabulation

			early_ret		Total
			0	1	
Limitation with activities	Not limited	Count	13591	4721	18312
		% within Limitation with activities	74.2%	25.8%	100.0%
	Limited	Count	16071	3995	20066
		% within Limitation with activities	80.1%	19.9%	100.0%
Total		Count	29662	8716	38378
		% within Limitation with activities	77.3%	22.7%	100.0%

Παρατηρούμε πως στην κατηγορία με περιορισμό δραστηριοτήτων το ποσοστό πρόωρης συνταξιοδότησης είναι μικρότερο σε σχέση με τα άτομα που δεν παρουσιάζουν περιορισμούς σε δραστηριότητες (19.9% έναντι 25,8%). Άρα προκύπτει ότι η αυξημένη νοσηρότητα εν γένει δεν φαίνεται να συνεπάγεται πρόωρη συνταξιοδότηση.

Διάγραμμα 2.29 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τον περιορισμό στις δραστηριότητες

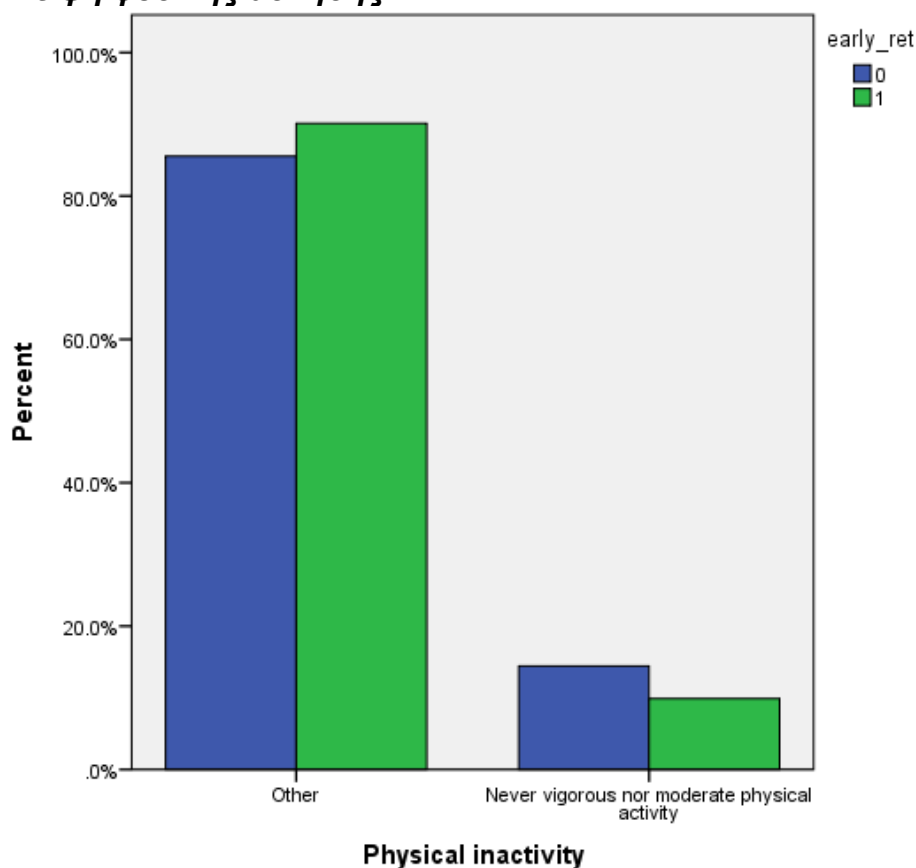

Τέλος φαίνεται ότι υψηλότερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης συνδέονται με υψηλότερα ποσοστά φυσικής δραστηριότητας. Συμπερασματικά, η πρόωρη συνταξιοδότηση φαίνεται να συνδέεται με μεγαλύτερη οικονομική άνεση, περισσότερη φυσική άσκηση και καλύτερη υγεία.

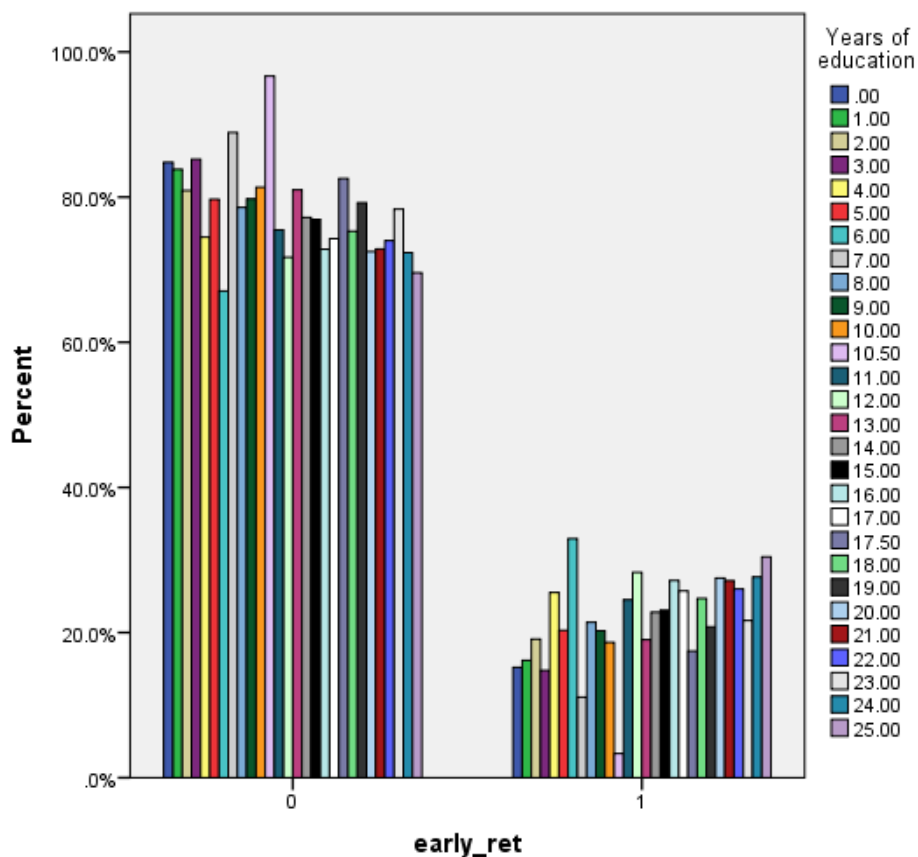
Πίνακας 2.8 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με την έλλειψη φυσικής άσκησης

			early_ret		Total
			0	1	
Physical inactivity	Other	Count	25371	7853	33224
		% within Physical inactivity	76.4%	23.6%	100.0%
	Never vigorous nor moderate physical activity	Count	4282	861	5143
		% within Physical inactivity	83.3%	16.7%	100.0%
Total		Count	29653	8714	38367
		% within Physical inactivity	77.3%	22.7%	100.0%

Διάγραμμα 2.30 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με την έλλειψη φυσικής άσκησης

Διάγραμμα 2.31 Ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης σχετικά με τα έτη εκπαίδευσης

Παρατηρούμε στο παραπάνω διάγραμμα ότι οι κατηγορίες με το υψηλότερο ποσοστό πρόωρης συνταξιοδότησης είναι τα 6 και τα 25 χρόνια εκπαίδευσης. Επίσης παρατηρούμε μέχρι τα 5 έτη εκπαίδευσης χαμηλότερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης. Γενικότερα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των κατηγοριών.

Αξίζει να σημειώσουμε πως οι χώρες με τον μεγαλύτερο μέσο όρο ετών εκπαίδευσης είναι οι Γερμανία, Δανία, Βέλγιο, Τσεχία και Λουξεμβούργο (κοντά στα 12 έτη εκπαίδευσης). Τον μικρότερο μέσο όρο έχει η Πορτογαλία (6 έτη εκπαίδευσης). Ακολουθούν Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Πολωνία και Ελβετία με 8 έως 9 έτη εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 3: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

3.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξεταστούν οι συσχετίσεις των μεταβλητών μέσω της χρήσης λογιστικής παλινδρόμησης. Η λογιστική παλινδρόμηση (Binary Logistic Regression) είναι μια γενίκευση της απλής γραμμικής παλινδρόμησης για την περίπτωση όπου η εξαρτημένη μεταβλητή (Y) είναι κατηγορική και δίτιμη (δηλαδή παίρνει την τιμή 0 όταν απουσιάζει το υπό διερεύνηση χαρακτηριστικό ή την τιμή 1 όταν αυτό υπάρχει). Συνεπώς η λογιστική παλινδρόμηση είναι χρήσιμη σε περιπτώσεις στις οποίες αναζητείται η πρόβλεψη ύπαρξης ή μη ενός χαρακτηριστικού ή συμβάντος.

Η εξίσωση της λογιστικής παλινδρόμησης αναλύεται ως εξής:

Έστω n επεξηγηματικές μεταβλητές x_1, x_2, \dots, x_n για μία δίτιμη μεταβλητή απόκρισης. Η εξίσωση της λογιστικής παλινδρόμησης γράφεται ως εξής:

$$\text{logit}(E(Y)) = \log \frac{E(Y)}{1 - E(Y)} = a + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \dots + \beta_n x_n$$

Το δεξί μέρος της εξίσωσης δημιουργείται από έναν γραμμικό συνδυασμό των ανεξάρτητων μεταβλητών που συμμετέχουν στο μοντέλο της παλινδρόμησης. Η παράμετρος β_i αναφέρεται στην επίδραση του x_i στο log odds όταν $Y = 1$ και όταν τα υπόλοιπα x παραμένουν σταθερά. Έτσι, για παράδειγμα ο όρος e^{β_i} είναι η πολλαπλασιαστική επίδραση στα odds, όταν το x_i αυξηθεί κατά μία μονάδα, για σταθερά x . Αυτό που μας ενδιαφέρει δεν είναι οι τιμές των παραμέτρων, αλλά η μεταβολή του logit όταν μεταβαίνουμε από τη μία κατηγορία της x_i στην άλλη. Οι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών στην εξίσωση της παλινδρόμησης εκτιμώνται βάση της μεθόδου Μέγιστης Πιθανοφάνειας. Μέσω του μοντέλου της λογιστικής παλινδρόμησης (Binary Logistic Regression) έχουμε την δυνατότητα να εκτιμήσουμε την επίδραση κάθε

ανεξάρτητης μεταβλητής στη διαμόρφωση των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής.

Ερμηνεία στο SPSS

Εξετάζουμε το δείκτη “Nagelkerke R Square” (εναλλακτικός δείκτης του R^2 της γραμμικής παλινδρόμησης) του οποίου η αύξηση της τιμής είναι ένδειξη πως η κάθε μεταβλητή που εισάγεται προσθέτει πληροφορία για την εξαρτημένη μεταβλητή. Ο δείκτης “Nagelkerke R Square” μπορεί να πάρει μέχρι και την τιμή 1 και αυτό το γεγονός μας βοηθάει στην συμπερασματολογία.

Μέσω του Hosmer-Lemeshow test εξετάζεται η καλή προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα (μηδενική υπόθεση). Όταν έχουμε (Sig) > 0,05 δεν απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση οπότε το μοντέλο έχει καλή προσαρμογή. Στον πίνακα “Classification Table” με το Overall Percentage βλέπουμε το ποσοστό των περιπτώσεων της εξαρτημένης μεταβλητής που προβλέπονται σωστά βάσει του μοντέλου μας.

Στον πίνακα Variables in the Equation έχουμε τις εκτιμήσεις των συντελεστών παλινδρόμησης και τη στατιστική τους σημαντικότητα. Πρώτα ελέγχουμε τα sig ώστε να διαπιστώσουμε εάν οι εκτιμήσεις μας είναι στατιστικά σημαντικές (δηλαδή εάν sig < 0,05). Στη συνέχεια εξετάζουμε το συντελεστή $\text{Exp}(B)$ ο οποίος όταν είναι μεγαλύτερος του 1 σημαίνει ότι η συγκεκριμένη ανεξάρτητη μεταβλητή συνδέεται με αύξηση της πιθανότητας εμφάνισης της εξαρτημένης, ενώ όταν είναι μικρότερη του 1 σημαίνει ότι συνδέεται με μείωση.

3.2 ΜΟΝΤΕΛΟ 1: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση

Στο 1^ο μοντέλο θα διερευνήσουμε τις συσχετίσεις δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών και μεταβλητών νοσηρότητας με την πρόωρη συνταξιοδότηση εν γένει.

Ανεξάρτητες μεταβλητές:

- φύλο (gender)
- ηλικία (age)
- έτη εκπαίδευσης (yedu)
- οικονομική ευμάρεια (fdistress)
- χώρα (country)
- τουλάχιστον 2 χρόνια παθήσεις (chronic2w6)
- κατάθλιψη (eurodcat)
- γνωστική λειτουργία (orienti)

Εξαρτημένη μεταβλητή: Early retirement

Πίνακας 3.1

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	27185.080 ^a	.281	.427

a. Estimation terminated at iteration number 8 because parameter estimates changed by less than .001.

Παρατηρούμε ότι ο δείκτης Nagelkerke R Square ισούται με 0.427 που συνεπάγεται ότι το 42.7% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής επεξηγείται από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του μοντέλου μας.

Πίνακας 3.2

Step	Chi-square	df	Sig.
1	423.294	8	.000

Στον πίνακα Hosmer and Lemeshow Test του μοντέλου μας, παρατηρούμε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα μας δεν είναι καλή καθώς sig < 0,05.

Πίνακας 3.3

Observed		Predicted		
		early_ret		Percentage Correct
		0	1	
Step 1	early_ret 0	26963	1286	95.4
	1	4963	3372	40.5
Overall Percentage				82.9

a. The cut value is .500

Στο classification table παρατηρούμε ότι υπάρχει συνολικά σωστή πρόβλεψη σε ποσοστό 82,9% των περιπτώσεων της εξαρτημένης μεταβλητής (overall percentage ίσο με 82,9%). Δεδομένου ότι το ποσοστό στο classification table είναι υψηλό θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα είναι αξιόπιστα παρά τα αποτελέσματα που μας έδωσε το Hosmer and Lemeshow test.

Πίνακας 3.4: Αποτελέσματα του 1^{ου} μοντέλου: εξαρτημένη μεταβλητή πρόωρη συνταξιοδότηση

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Gender male	.255	.032	65.205	1	.000	1.290
	age	-.142	.003	2920.288	1	.000	.868
	yedu	.018	.004	20.648	1	.000	1.018
	fdistress			6.174	3	.103	
	Fdistress G.D	.019	.061	.094	1	.760	1.019
	Fdistress S.D	-.024	.044	.302	1	.583	.976
	Fdistress F.E	-.089	.041	4.737	1	.030	.915
	country			3243.079	16	.000	

Germany	.842	.101	69.637	1	.000	2.322
Sweden	1.039	.099	108.968	1	.000	2.825
Spain	1.101	.099	123.749	1	.000	3.008
Italy	1.411	.095	219.321	1	.000	4.100
France	.571	.102	31.622	1	.000	1.770
Denmark	.517	.112	21.173	1	.000	1.677
Greece	3.467	.099	1231.943	1	.000	32.045
Switzerland	1.067	.111	92.465	1	.000	2.907
Belgium	1.410	.092	233.965	1	.000	4.098
Czech Republic	.065	.100	.425	1	.515	1.067
Poland	.699	.122	32.754	1	.000	2.011
Luxemburg	1.518	.116	171.625	1	.000	4.565
Portugal	1.328	.118	125.633	1	.000	3.774
Slovenia	2.015	.090	495.752	1	.000	7.499
Estonia	.545	.104	27.448	1	.000	1.725
Croatia	7.718	.295	683.878	1	.000	2249.051
chronic2w6 less	.063	.032	3.895	1	.048	1.065
Eurocat NO	.003	.038	.006	1	.937	1.003
orienti	-.099	.035	7.967	1	.005	.905
Constant	7.401	.254	850.871	1	.000	1638.032

a. Variable(s) entered on step 1: gender, age, yedu, fdistress, country, chronic2w6, eurocat, orienti.

Στον παραπάνω πίνακα (Variables in Equation), ο οποίος είναι και ο βασικός πίνακας αποτελεσμάτων του μοντέλου μας, πρώτα ελέγχουμε τα sig ώστε να διαπιστώσουμε εάν οι εκτιμήσεις μας είναι στατιστικά σημαντικές (δηλαδή εάν $\text{sig} < 0,05$). Επιπλέον μας ενδιαφέρει η στήλη $\text{Exp}(B)$ η οποία όταν είναι μεγαλύτερη του 1 σημαίνει ότι η συγκεκριμένη ανεξάρτητη μεταβλητή συνδέεται με αύξηση της πιθανότητας πρόωρης συνταξιοδότησης, ενώ όταν είναι μικρότερη του 1 σημαίνει ότι συνδέεται με μείωση της σχετικής πιθανότητας.

Αναλυτικότερα, για τη μεταβλητή **gender** παρατηρούμε ότι η $\text{Exp}(B)$ είναι 1.29 που σημαίνει πως οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες έχουν κατά 29% υψηλότερη σχετική πιθανότητα (odds) να βγουν σε πρόωρη συνταξιοδότηση. Για την μεταβλητή **age** παρατηρούμε ότι για κάθε επιπλέον έτος ηλικίας μειώνεται η σχετική πιθανότητα (odds) πρόωρης συνταξιοδότησης κατά 13.2% (1-0.868).

Για την μεταβλητή **yedu** με $\text{Exp}(B)=1.018$ βλέπουμε ότι για κάθε επιπλέον έτος εκπαίδευσης υπάρχει 1.8% μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) για πρόωρη συνταξιοδότηση.

Για την μεταβλητή **fdistress** με κατηγορία αναφοράς *easily*, βλέπουμε ότι μόνο η κατηγορία *fdistress3* (*fairly easily*) διαφοροποιείται στατιστικά σημαντικά ($\text{sig}=0.03 < 0.05$). Πιο συγκεκριμένα, ένα άτομο που τα βγάζει πέρα αρκετά άνετα έχει μικρότερη σχετική πιθανότητα (odds) να βγει σε πρόωρη συνταξιοδότηση σε σχέση με κάποιον που τα βγάζει πέρα άνετα οικονομικά κατά 8,5% ($1-0.915$).

Για τη μεταβλητή **country** με κατηγορία αναφοράς την Αυστρία, βλέπουμε ότι όλες οι υπόλοιπες χώρες διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά εκτός από την κατηγορία *country10* (Τσεχία). Βλέπουμε ότι για την Ελλάδα είναι 32 φορές πιθανότερο να πάρει κάποιος πρόωρη συνταξιοδότηση σε σχέση με την Αυστρία, και για την Κροατία 2249 φορές πιο πιθανό. Κατά 7 φορές είναι πιθανότερο για κάποιον που διαμένει στην Σλοβενία να πάρει πρόωρη συνταξιοδότηση σε σχέση με την Αυστρία. Βλέπουμε ότι οι πιο κοντινές χώρες σε σχέση με την Αυστρία, που είναι η κατηγορία αναφοράς, είναι η Γαλλία και η Δανία.

Για την μεταβλητή **chronic2w6** που είναι κι αυτή στατιστικά σημαντική, βλέπουμε ότι κάποιος με λιγότερες από 2 χρόνια ασθένειες έχει 6.5% μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) να πάρει πρόωρη συνταξιοδότηση σε σχέση με κάποιον που έχει 2 ή περισσότερες χρόνια ασθένειες.

Για την μεταβλητή **orienti** που μας δείχνει τη γνωστική λειτουργία, βλέπουμε πως καθώς βελτιώνεται η γνωστική λειτουργία κατά ένα επίπεδο, μειώνεται κατά 9.5% η σχετική πιθανότητα (odds) να βγει κάποιος σε πρόωρη συνταξιοδότηση.

Τέλος, η κατάθλιψη δεν φαίνεται να παίζει ρόλο στην πρόωρη συνταξιοδότηση.

3.3 ΜΟΝΤΕΛΟ 2: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση (λόγος: Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη)

Στο 2^ο μοντέλο θα διερευνήσουμε τις συσχετίσεις δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών και μεταβλητών νοσηρότητας με τον λόγο πρόωρης συνταξιοδότησης «Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη» που είναι και αυτός με τη μεγαλύτερη συχνότητα.

Ανεξάρτητες μεταβλητές:

- φύλο (gender)
- ηλικία (age)
- έτη εκπαίδευσης (yedu)
- οικονομική ευμάρεια (fdistress)
- χώρα (country)
- 2 χρόνιες παθήσεις (chronic2w6)
- κατάθλιψη (eurodcat)
- γνωστική λειτουργία (orienti)
- περιορισμός στις δραστηριότητες (gali)

Εξαρτημένη μεταβλητή: reason retirement country specific category 1
(Θεμελίωσα δικαίωμα για σύνταξη)

Πίνακας 3.5

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	8768.106 ^a	.125	.180

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Παρατηρούμε ότι ο δείκτης Nagelkerke R Square ισούται με 0.18 που συνεπάγεται ότι το 18% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής επεξηγείται από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του μοντέλου μας.

Πίνακας 3.6

Step	Chi-square	df	Sig.
1	26.550	8	.001

Στον πίνακα Hosmer and Lemeshow Test του μοντέλου μας, παρατηρούμε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα μας δεν είναι καλή καθώς sig < 0,05.

Πίνακας 3.7

Observed			Predicted		
			Reason retirement: country-specific category 1		Percentage Correct
			Not selected	Selected	
Step 1	Reason retirement: country-specific category 1	Not selected	608	1725	26.1
		Selected	332	5670	94.5
Overall Percentage					75.3

a. The cut value is .500

Στο classification table παρατηρούμε ότι υπάρχει συνολικά σωστή πρόβλεψη της εξαρτημένης σε ποσοστό 75.3% των περιπτώσεων (overall percentage ίσο με 75.3%). Δεδομένου ότι το ποσοστό στο classification table είναι αρκετά υψηλό θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα είναι αξιόπιστα παρά τα αποτελέσματα που μας έδωσε το Hosmer and Lemeshow test.

Πίνακας 3.8

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Gender male	-.102	.054	3.633	1	.057	.903
	age	.065	.004	221.614	1	.000	1.067
	yedu	.000	.007	.003	1	.954	1.000
	fdistress			3.500	3	.321	
	Fdistress G.D	.095	.098	.935	1	.334	1.100
	Fdistress S.D	.141	.078	3.319	1	.068	1.152
	Fdistress F.E	.098	.075	1.703	1	.192	1.103

country			681.870	16	.000	
Germany	-.513	.227	5.097	1	.024	.599
Sweden	-1.342	.219	37.415	1	.000	.261
Spain	-.507	.227	4.996	1	.025	.602
Italy	-.943	.214	19.321	1	.000	.390
France	-1.172	.222	27.885	1	.000	.310
Denmark	-2.233	.242	85.296	1	.000	.107
Greece	.376	.215	3.048	1	.081	1.456
Switzerland	-1.371	.237	33.551	1	.000	.254
Belgium	-.715	.207	11.912	1	.001	.489
Czech Republic	-.369	.230	2.590	1	.108	.691
Poland	1.048	.357	8.635	1	.003	2.853
Luxemburg	-.213	.251	.720	1	.396	.808
Portugal	-1.096	.243	20.320	1	.000	.334
Slovenia	-.417	.204	4.180	1	.041	.659
Estonia	-.754	.231	10.652	1	.001	.470
Croatia	-1.755	.201	76.472	1	.000	.173
orienti	.160	.063	6.438	1	.011	1.174
chronic2w6 less	.153	.057	7.275	1	.007	1.166
Gali not limited	.369	.058	39.932	1	.000	1.447
Eurodcacat no	.278	.064	18.749	1	.000	1.320
Constant	-3.697	.449	67.696	1	.000	.025

a. Variable(s) entered on step 1: gender, age, yedu, fdistress, country, orienti, chronic2w6, gali, eurodcacat.

Παρατηρούμε ότι οι μεταβλητές που έχουν σχέση με την υγεία (orienti, chronic2w6, gali, eurodcacat) έχουν sig<0.05 οπότε θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του Exp(B). Το ίδιο ισχύει για την μεταβλητή age και για την πλειοψηφία των χωρών. Αντιθέτως για τις μεταβλητές gender, yedu, fdistress έχουμε sig>0.05 που σημαίνει ότι δεν επηρεάζουν την εξαρτημένη μεταβλητή του μοντέλου μας.

Πιο αναλυτικά, για τη μεταβλητή **age** βλέπουμε πως για κάθε επιπλέον έτος αυξάνεται η σχετική πιθανότητα (odds) κατά 6.7% για πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω της θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη.

Για την μεταβλητή **orienti** που μας δείχνει τη γνωστική λειτουργία, βλέπουμε πως καθώς βελτιώνεται η γνωστική λειτουργία κατά ένα επίπεδο αυξάνεται

κατά 17,4% η σχετική πιθανότητα (odds) να βγει κάποιος σε πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω της θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη.

Για την μεταβλητή **chronic2w6** που είναι κι αυτή στατιστικά σημαντική, βλέπουμε ότι κάποιος με λιγότερες από 2 χρόνια ασθένειες έχει 16.6% μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) να πάρει πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω της θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη σε σχέση με κάποιον που έχει 2 ή περισσότερες χρόνια ασθένειες.

Για την μεταβλητή **gali**, κάποιος που δεν έχει περιορισμένες δραστηριότητες έχει 44.7% μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) να πάρει πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη σε σχέση με κάποιον που έχει περιορισμένες δραστηριότητες.

Για την μεταβλητή **eurodcat** βλέπουμε πως κάποιος που δεν έχει κατάθλιψη έχει 32% μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) να πάρει πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω της θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη σε σχέση με κάποιον που έχει κατάθλιψη.

Τέλος, για τη μεταβλητή **country** παρατηρούμε πως για τις χώρες Ελλάδα και Πολωνία υπάρχει μεγαλύτερη σχετική πιθανότητα (odds) να βγει κάποιος σε πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω της θεμελίωσης του δικαιώματος για σύνταξη σε σχέση με την Αυστρία. Για την Ελλάδα είναι 45% πιθανότερο, ενώ για την Πολωνία είναι 185% πιθανότερο.

3.4 ΜΟΝΤΕΛΟ 3: Παράγοντες που σχετίζονται με την πρόωρη συνταξιοδότηση (λόγος: Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους)

Στο 3ο μοντέλο θα διερευνήσουμε τις συσχετίσεις δημογραφικών, κοινωνικοοικονομικών μεταβλητών και μεταβλητών νοσηρότητας με τον λόγο πρόωρης συνταξιοδότησης «Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους».

Ανεξάρτητες μεταβλητές:

- φύλο (gender)
- ηλικία (age)
- έτη εκπαίδευσης (yedu)
- οικονομική ευμάρεια (fdistress)
- χώρα (country)
- 2 χρόνιες παθήσεις (chronic2w6)
- κατάθλιψη (eurodcat)
- περιορισμός στις δραστηριότητες (gali)

Εξαρτημένη μεταβλητή: reason retirement country specific category 4 (Μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους).

Πίνακας 3.9

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	4483.710 ^a	.050	.112

a. Estimation terminated at iteration number 7 because parameter estimates changed by less than .001.

Παρατηρούμε ότι ο δείκτης Nagelkerke R Square ισούται με 0.112 που συνεπάγεται ότι το 11.2% της μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής επεξηγείται από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του μοντέλου μας.

Πίνακας 3.10

Step	Chi-square	df	Sig.
1	23.863	8	.002

Στον πίνακα Hosmer and Lemeshow Test του μοντέλου μας, παρατηρούμε ότι η προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα μας δεν είναι καλή καθώς sig < 0,05.

Πίνακας 3.11

Observed			Predicted		
			Reason retirement: country-specific category 4		Percentage Correct
			Not selected	Selected	
Step 1	Reason retirement: country-specific category 4	Not selected	7613	0	100.0
		Selected	722	0	.0
		Overall Percentage			91.3

a. The cut value is .500

Στο classification table παρατηρούμε ότι υπάρχει συνολικά σωστή πρόβλεψη των προβλεπόμενων τιμών της εξαρτημένης σε ποσοστό 91.3% των περιπτώσεων (overall percentage ίσο με 91.3%).

Δεδομένου ότι το ποσοστό στο classification table είναι υψηλό θεωρούμε ότι τα αποτελέσματα είναι αξιόπιστα παρά τα αποτελέσματα που μας έδωσε το Hosmer and Lemeshow test.

Πίνακας 3.12

		Variables in the Equation					
		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	Gender Male	.252	.082	9.352	1	.002	1.286
	age	-.032	.006	25.732	1	.000	.969
	yedu	-.005	.011	.193	1	.660	.995
	fdistress			4.526	3	.210	
	Fdistress G.D	-.236	.154	2.355	1	.125	.789
	Fdistress S.D	-.083	.120	.471	1	.492	.921
	Fdistress F.E	.064	.115	.311	1	.577	1.066
	country			314.265	16	.000	
	Germany	2.561	.734	12.193	1	.000	12.953
	Sweden	2.433	.735	10.945	1	.001	11.391
	Spain	2.296	.734	9.771	1	.002	9.932
	Italy	1.523	.747	4.157	1	.041	4.586
	France	2.255	.739	9.306	1	.002	9.532
	Denmark	2.873	.742	14.993	1	.000	17.694
	Greece	.677	.747	.821	1	.365	1.968
	Switzerland	2.379	.749	10.073	1	.002	10.791
	Belgium	2.517	.723	12.125	1	.000	12.394
	Czech Republic	1.163	.781	2.216	1	.137	3.200
	Poland	1.567	.811	3.732	1	.053	4.793
	Luxemburg	1.253	.798	2.465	1	.116	3.499
	Portugal	2.240	.762	8.633	1	.003	9.395
	Slovenia	2.346	.721	10.583	1	.001	10.444
	Estonia	1.973	.754	6.846	1	.009	7.192
	Croatia	3.441	.718	22.992	1	.000	31.210
	chronic2w6(1)	.034	.087	.153	1	.695	1.035
	eurodcat(1)	-.066	.100	.430	1	.512	.936
	gali(1)	.163	.090	3.288	1	.070	1.177
	Constant	-2.709	.836	10.492	1	.001	.067

a. Variable(s) entered on step 1: gender, age, yedu, fdistress, country, chronic2w6, eurodcat, gali.

Στον παραπάνω πίνακα (Variables in Equation), ο οποίος είναι και ο βασικός πίνακας αποτελεσμάτων του μοντέλου μας, για τη μεταβλητή **gender** παρατηρούμε ότι η Exp(B) είναι 1.286 που σημαίνει πως οι άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες έχουν κατά 28.6% υψηλότερη σχετική πιθανότητα (odds) να βγουν σε πρόωρη συνταξιοδότηση με εθελούσια έξοδο.

Για τη μεταβλητή **age** βλέπουμε πως για κάθε επιπλέον έτος μειώνεται η σχετική πιθανότητα (odds) κατά 3.1% για πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω εθελούσιας εξόδου με ειδικά κίνητρα/μπόνους για σύνταξη.

Για τη μεταβλητή **country** παρατηρούμε πως όλες οι χώρες διαφοροποιούνται στατιστικά σημαντικά σε σχέση με την Αυστρία, εκτός από τις Ελλάδα, Τσεχία, Πολωνία και Λουξεμβούργο. Χώρες όπως Γερμανία, Σουηδία, Δανία, Ελβετία, Βέλγιο, Σλοβενία και Κροατία παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση σε πρόωρη συνταξιοδότηση λόγω εθελούσιας εξόδου με ειδικά κίνητρα/μπόνους για σύνταξη.

Τέλος η νοσηρότητα και η οικονομική ευμάρεια δεν φαίνεται να παίζουν στατιστικά σημαντικό ρόλο σε αυτό τον τύπο συνταξιοδότησης.

Κεφάλαιο 4: ΣΥΝΟΨΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κύρια συμπεράσματα της έρευνας

Στην περιγραφική ανάλυση βλέπουμε πως οι χώρες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης είναι η Κροατία, η Ελλάδα, η Σλοβενία και το Λουξεμβούργο. Αντιθέτως οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά πρόωρης συνταξιοδότησης είναι η Αυστρία, η Τσεχία και η Εσθονία.

Όσον αφορά τους λόγους πρόωρης συνταξιοδότησης δεν βλέπουμε σημαντικές διαφορές ανάλογα με το φύλο. Αντιθέτως σημαντικές διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται ανά χώρα.

Ο σημαντικότερος λόγος πρόωρης συνταξιοδότησης που είναι «θεμελίωσα το δικαίωμα για σύνταξη», παρουσιάζει τα μεγαλύτερα ποσοστά στην Πολωνία και την Ελλάδα. Το μικρότερο ποσοστό παρουσιάζεται στη Δανία.

Για τον λόγο «θεμελίωσα δικαίωμα για ιδιωτική σύνταξη» οι τρεις χώρες που εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά είναι η Γαλλία, η Σουηδία και η Δανία. Όλες οι υπόλοιπες χώρες εμφανίζουν πολύ μικρά ποσοστά, γεγονός που μας δείχνει ότι δεν έχει περάσει στην κουλτούρα των υπόλοιπων χωρών η ιδιωτική σύνταξη.

Το ποσοστό ατόμων τα οποία συνταξιοδοτήθηκαν πρόωρα λόγω ασθένειας, είναι μεγαλύτερα στην Κροατία και την Αυστρία. Άξιο αναφοράς είναι ότι για τους λόγους «Για να συνταξιοδοτηθώ την ίδια περίοδο με το/τη σύζυγο, το/τη σύντροφο» και «Για να περάσω περισσότερο χρόνο με τη οικογένεια», την πρώτη θέση καταλαμβάνει η Δανία.

Τα βασικά συμπεράσματα που εξάγονται από την ανάλυση των τριών μοντέλων λογιστικής παλινδρόμησης που εξετάζουν τις συσχετίσεις για τα άτομα που αποφάσισαν να βγουν σε πρόωρη συνταξιοδότηση μπορεί να συνοψισθούν ως εξής:

- Οι άνδρες εμφανίζουν υψηλότερες πιθανότητες πρόωρης συνταξιοδότησης σε σύγκριση με τις γυναίκες.

- Η μεγαλύτερη οικονομική ευμάρεια συνδέεται με υψηλότερες πιθανότητες πρόωρης συνταξιοδότησης.
- Η καλύτερη ψυχοσωματική κατάσταση του ατόμου συνδέεται με υψηλότερη πιθανότητα πρόωρης συνταξιοδότησης.
- Παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών

Όμως τα παραπάνω δεν ισχύουν για τον λόγο πρόωρης συνταξιοδότησης: μου προσφέρθηκε εθελούσια έξοδος/με ειδικά κίνητρα ή μπόνους. Ο λόγος αυτός δεν φαίνεται να συσχετίζεται με τα επίπεδα οικονομικής ευμάρειας ή νοσηρότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση

- [1] Eurostat, population structure and ageing
- [2] Eurostat, General government expenditure in the EU in 2017 newsrelease 15 March 2019
- [3] Eurostat newsrelease 2019, Highest proportion of government expenditure goes to social protection and health <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9665811/2-15032019-BP-EN.pdf/2340c61d-9dc5-4b5f-9b13-db36ff01c082>
- [4] Eurostat Archive:Labour force survey statistics - transition from work to retirement [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:Labour force survey statistics - transition from work to retirement](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Archive:Labour_force_survey_statistics_-_transition_from_work_to_retirement). Accessed Jan 2019.
- [5] Kourouklis D., Verropoulou G and Tsimbos C. (accepted, 2019) The impact of wealth and income on the depression of older adults across European welfare regimes. Ageing and Society.
- [6] OECD pension spending <https://data.oecd.org/social/exp/pension-spending.htm>. Accessed Feb 2019.
- [7] OECD. 2017. Pensions at a glance 2017. OECD Publishing: Paris.
- [8] SHARE <http://www.share-project.org>. Accessed Feb 2019.

Ελληνική

- [1] Γαγλιός Α και Τσακλόγλου Π, 2016. Το ασφαλιστικό στην Ελλάδα και την Ευρώπη, Huffington Post https://www.huffingtonpost.gr/2016/01/31/politiki-oikonomia-koinwnia-afalistiko-_n_9120668.html
- [2] Γιαννίσης, Τ 2008. Το Ασφαλιστικό (ως ορφανό πολιτικής) και μια διέξοδος, Πόλις: Αθήνα
- [3] Τήνιος, Π. 2010. Ασφαλιστικό: Μια μέθοδος ανάγνωσης, Κριτική: Αθήνα
- [4] naftemporiki.gr, Συνταξιοδοτικό: Η ακτινογραφία των προκλήσεων ανά την Ευρώπη <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1392579/to-suntaksiodotiko-stin-europi> Accessed Feb 2019.
- [5] tovima.gr, Eurostat: Όγδοη η Ελλάδα σε δαπάνες για συντάξεις και άμυνα <https://www.tovima.gr/2019/03/19/finance/eurostat-ogdoi-i-ellada-se-dapanes-gia-syntakseis-kai-amyna/>